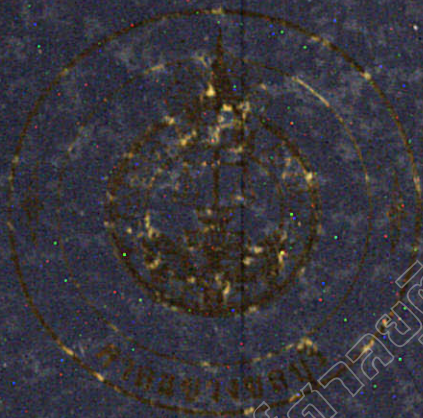

กรุงเทพฯ

ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

และเปิดอาคารศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์

๑๗ กันยายน ๒๕๔๔

50

เลขทะเบียน.....
18 ต.ก. 2544
วันเดือนปี.....

ที่ระลึก

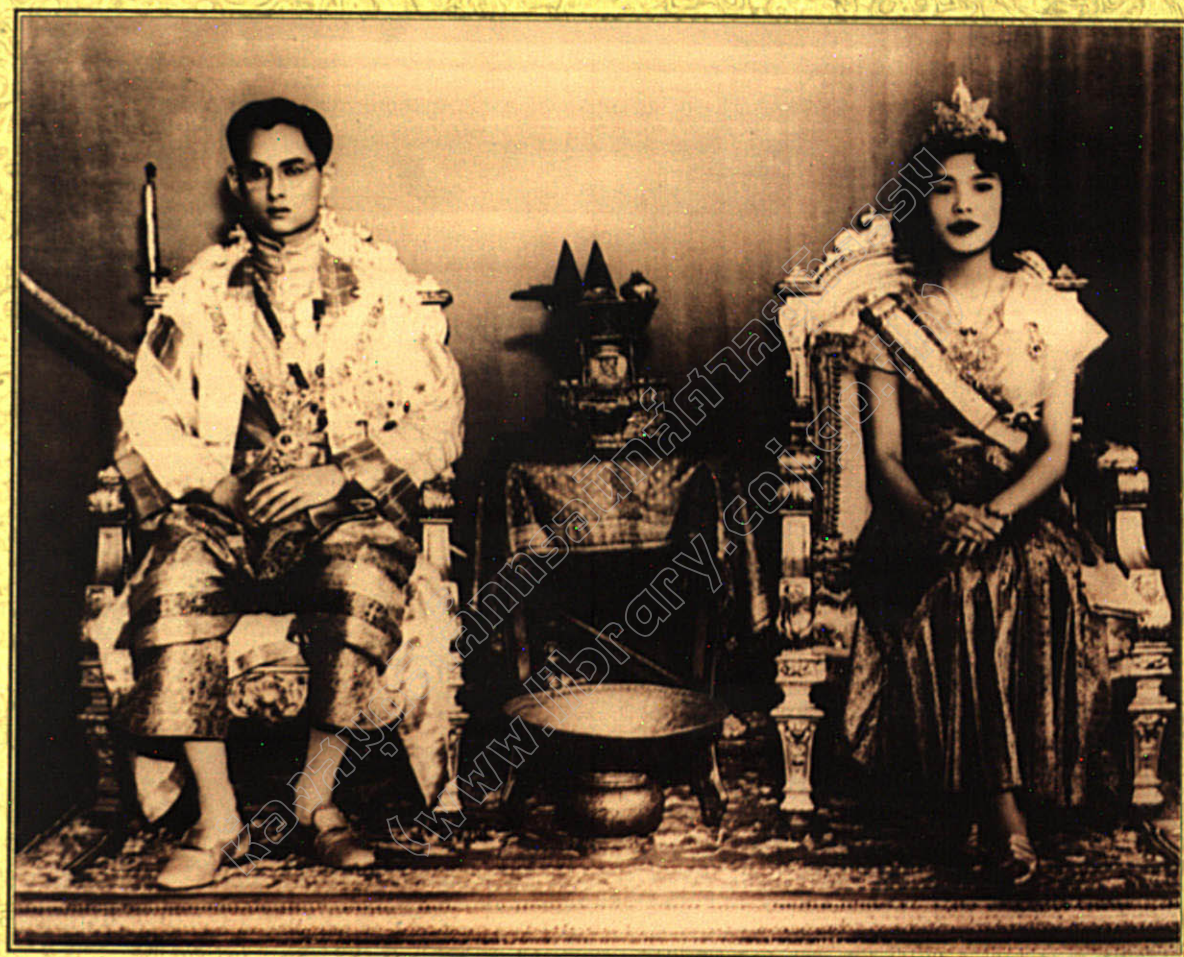
ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์

และเปิดอาคารศาลแขวงชลบุรี

๑๗ กันยายน ๒๕๔๔

เลขที่	490
วันที่	๑๖ ๒ ๒๕๔๔ น. ๒
วันที่	18 ต.ค. 2544

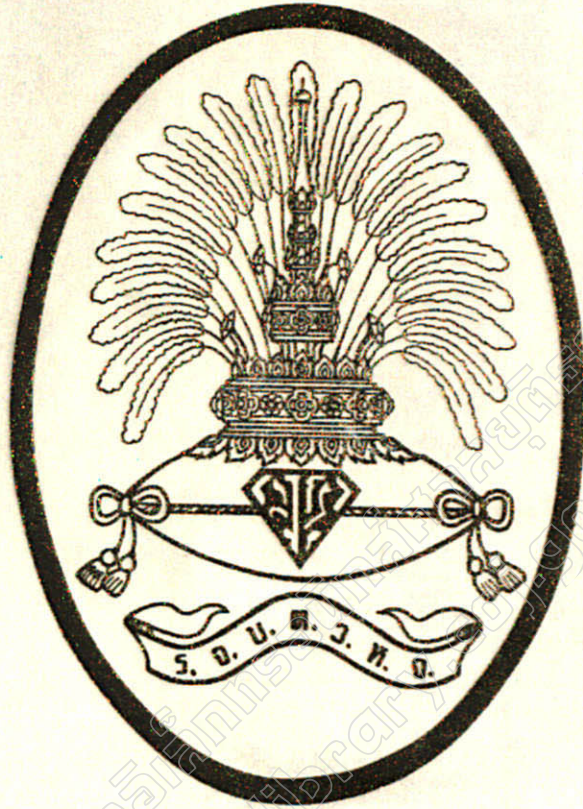

“การที่ผู้พิพากษาจะต้องกล่าวคำปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่เป็นครั้งแรกนับมีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากหน้าที่ผู้พิพากษาโดยตรง ยังมีหน้าที่อื่นๆ อีกมาก และโดยเฉพาะในระยะนี้ วรยศสุดท้ายหรือส่วนสุดท้ายของคำปฏิญาณนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะว่าจะต้องปฏิบัติตนให้ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่มีรัฐธรรมนูญและกฎหมายคุ้มครองประชาชน อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ จะต้องปฏิบัติทั้งในโรงศาล ทั้งนอกโรงศาล ปัจจุบันนี้มีปัญหาทางกฎหมายมากมาย และแต่ละคนจะต้องใช้ความรู้ที่ไต่เรียน และความรู้ที่ตนเองค่อยมาปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหานั้นที่จะเกิดขึ้นได้ คือเกิดปัญหานับไม่ถ้วนจะเข้าโรงศาลเป็นปัญหาที่คนเขาอยากจะทำปฏิบัติได้ ให้สามารถที่จะรักษาประเทศชาติได้มีความสุข ความสงบ แต่ปัญหานี้จะแก้ไขกฎหมายที่ยากอยู่ เพราะกฎหมายขัดกัน โดยมากมีปัญหาล่วงแล้วบอกว่า ถ้าขัดกันหรือขัดกับกฎหมายที่สูงกว่า ก็ต้องใช้กฎหมายที่สูงกว่าเช่นที่บอกว่าถ้าไม่มีอะไรไม่มีคำตอบ ก็ให้ไปหาในรัฐธรรมนูญ แต่ในรัฐธรรมนูญเองก็คงทราบว่า มีปัญหาที่ขัดกันเอง รัฐธรรมนูญขาคือตัวเอง ฉะนั้นจะอย่างไร ก็จะต้องให้ผู้ที่มีความรู้และมีความสามารถ คึกคักช่วยสนับสนุนภารกิจของตัวเอง ได้แก้ไขได้

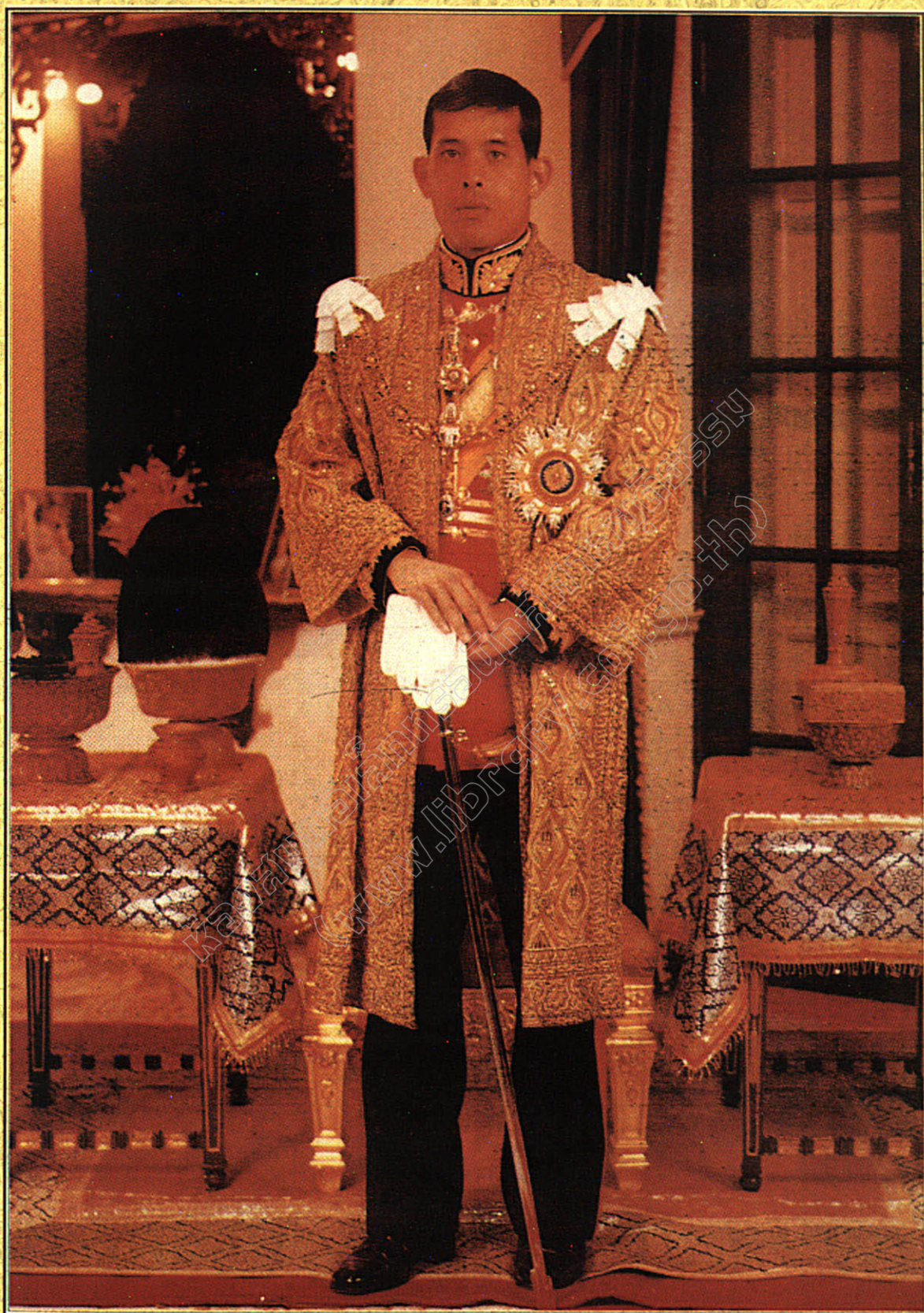
ตอนนี้จะยกตัวอย่างของตัวเอง แล้วยาไปเรื่อยก็กันไป ของตัวเองเกิดปัญหาเพราะว่าตัวเองเป็นคนไทยคนหนึ่งตัวเองเป็นคนไทยคนหนึ่ง ก็จะต้องมีหน้าที่ที่จะใช้สิทธิ์เลือกตั้งแต่มีคนเขาบอกว่า พระมหากษัตริย์นั้นไม่มีสิทธิ์ที่จะเลือกตั้งอันนี้ขัดกัน เพราะว่าบุคคล พระมหากษัตริย์ก็เป็นบุคคลเป็นคนไทย จะไม่ไปเลือกตั้งก็จะถูกตำหนิ และจะใช้คำ มักจะถูกจับปายว่าไม่มีสิทธิ์ คือขัดกัน ข้อนี้อย่างนี้คงทำให้ท่านทั้งหลายทุกคน รวมทั้งท่านประธานศาลฎีกาด้วย ปวดหัวและเครียด แต่ก็ขอยาให้เครียด เพราะว่าท่านพระมหากษัตริย์นั้นจะต้องสละหมก แม้จะสิทธิ์อะไรก็สละได้ อันนี้พูดไว้สำหรับให้ทราบว่า แต่ละคนมีปัญหา และบางทีปัญหานี้เป็นปัญหาโลกแตก แต่ละท่านก็มีปัญหา ซึ่งจะว่าเป็นปัญหาโลกแตกเหมือนกัน แต่ละบุคคลมีแต่ถ้าแต่ละคนใช้สามัญสำนึกและพยายามทำ เพื่อให้หน้าที่ของตนในฐานะอย่างท่านทั้งหลายในฐานะผู้พิพากษา บรรลุผลไปอย่างดีที่สุด และนอกหน้าที่ในฐานะเป็นคนไทย ในฐานะเป็นมนุษย์ให้ทำอะไรๆ ที่ที่ที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองและเพื่อมนุษยชาติผ่านเข้าไปในที่สุดอันนี้จะไม่บอก ไม่พูดอะไรไปเองว่า ควรจะทำอะไร ไปค้นหาในสมองของคุณ ค้นหาในจิตใจของคุณว่าอะไรดี เคยพูดถึงคำนี้ไม่รู้ว่าจะแปลว่าอะไร คนเขาบอกว่าคืออะไรก็ไม่รู้ แล้วถามว่าอะไรดีก็อะไรดีไม่มีทางที่จะตอบได้สักว่า ความดีคืออะไร แต่ว่าแต่ละคนจะต้องพิจารณาอยู่เสมอ ถ้าทำตามคำปฏิญาณที่ได้เปล่งมาเมื่อสักครู่นี้ ที่เป็นหน้าที่ และถ้าทำอย่างนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อเพื่อนร่วมชาติ

ฉะนั้นก็ขอให้ท่านพิจารณาดีๆ ในคำปฏิญาณของท่าน และพยายามทำดีครบถ้วนที่สุด เพื่อให้ได้ชื่อว่าทำดี ทำสิ่งที่เหมาะสม และเป็นคนที่เห็นประโยชน์ ฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลายมีกำลังใจ กำลังกาย กำลังความสามารถ กำลังจิตใจที่ซื่อสัตย์สุจริตเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่และนอกหน้าที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และในเวลาเดียวกันก็เป็นประโยชน์ต่อส่วนตัวของตัวเอง ฉะนั้นก็ขอให้ทุกคนประสบความสำเร็จรุ่งเรือง ความสำเร็จทุกประการ ความสุขทุกประการ

พระราชดำรัส ในโอกาสที่ประธานศาลฎีกา นำผู้พิพากษาประจำกระทรวงเข้าเฝ้า ฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ ณ ศาลาแดง วังไกลกังวล วันจันทร์ที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ
บดินทรเทพยวรางกูร สิริกิตยสมบูรณสวางทวัชณีย์ วรชัตติยราชสันตติวงศ์
มหิตลพงศอดุลยเดช จักรีนเรศยุพราชวิสุทธิ สยามมกุฎราชกุมาร

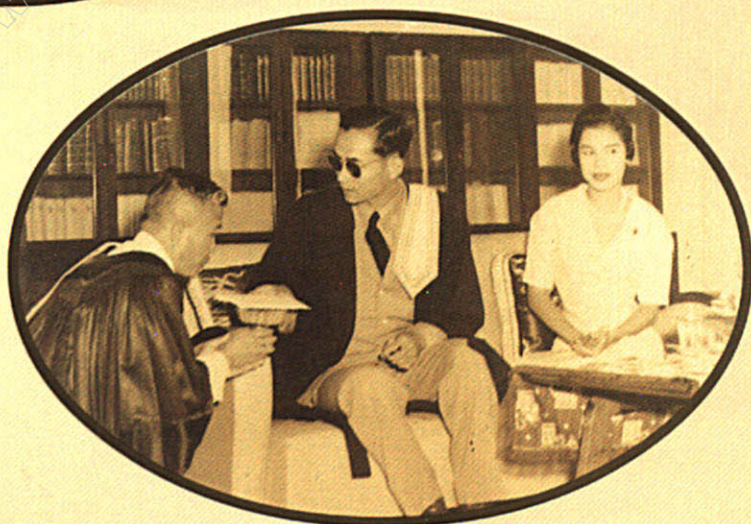
“กฎหมายตั้งตนค้ำประกันการใช้บังคับแก่ประชาชนนั้น แม้จะมีบทบัญญัติอันเที่ยง
ธรรมและครอบคลุมไปถึงประชาชนทั่วประเทศอยู่ในตัวโดยหลักการแล้วก็ตามแต่
‘คติความเชื่อ’ที่เกิดขึ้นนั้นก็ยังคงฉีกแตกต่างออกไปได้มาก ตามเหตุแวดล้อม สภาพการณ์และพื้น
ฐานทางเศรษฐกิจสังคมของแต่ละท้องถิ่น การใช้กฎหมายบังคับคดีต่างๆ จำเป็นต้องใช้
‘วิจารณ์ญาณอันถูกต้อง’ของนักกฎหมายควบคู่ไปด้วยทุกกรณี จึงจะสามารถรักษาความ
ยุติธรรมไว้ มิได้สับคละและขาดตกบกพร่องได้ นักกฎหมายทุกคนจะต้องตั้งใจ
ใช้กฎหมายเพื่อมุ่งความเที่ยงธรรม ความผาสุกสงบ ความมั่นคงของมหาชนและประเทศ
ชาติ ทั้งต้องพึงถึงการวิจารณ์ญาณอันถูกต้องยิ่งได้มากที่สุด ควบคู่กับการใช้กฎหมาย
เสมอตลอดไป มิฉะนั้นอาจไม่บรรลุผลตามที่ทุกคนมุ่งหวัง”

พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตร แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสำนักอบรม-
ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๖

พระราชกรณียกิจทางด้านกฎหมาย

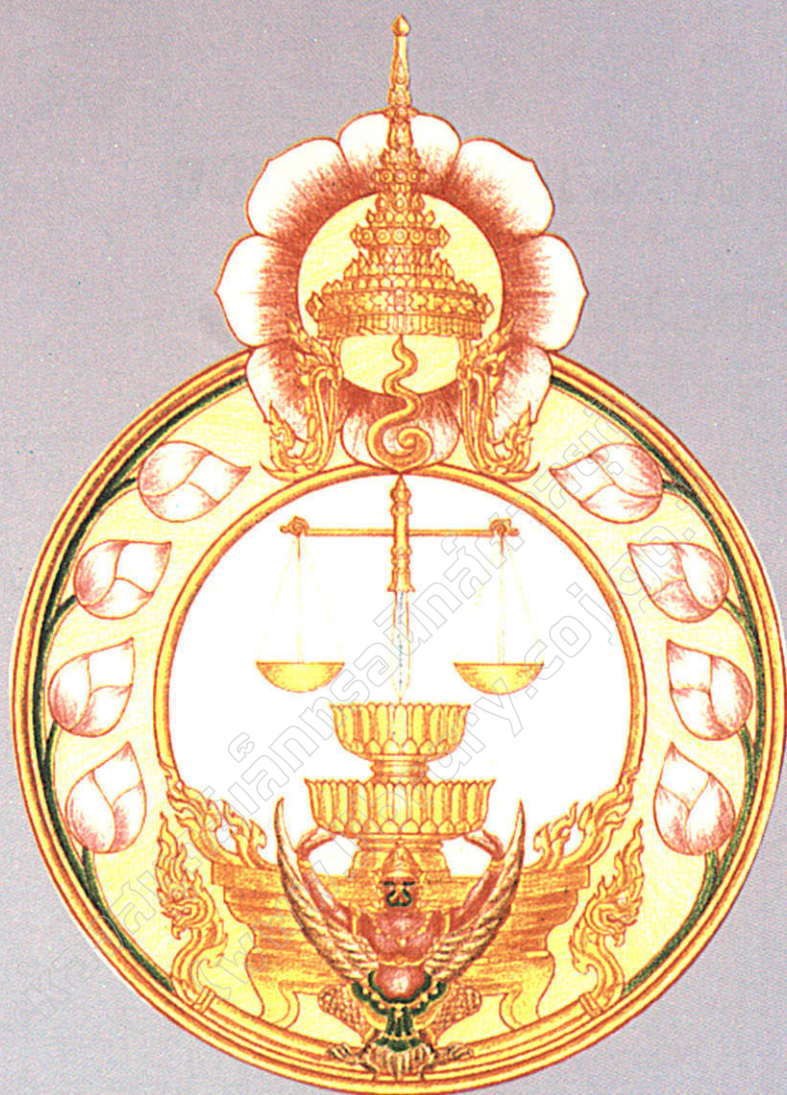

คนเราควรจะให้
 ควรกินพอประมาณ
 ควรขอยืมเหลือคนอื่น
 ควรจะรับใช้

แต่ไม่ควรทำอะไรจากคนอื่น
 ไม่ใ้มากเกินไปถึงทำเอง
 ไม่ใ้เหนื่อยยบยาก
 ไม่ควรละคิดเป็นนายคน

นพ. เฉลิมพล

ภาพเครื่องหมายราชการของ สำนักงานศาลยุติธรรม

คำอธิบายความหมายของเครื่องหมาย

๑. ลักษณะของเครื่องหมาย เป็นตรารูปทรงกลม (ไม่จำกัดขนาด)
๒. องค์ประกอบของเครื่องหมาย ดวงตราประกอบด้วยพระมหาพิชัย
มงกุฎครอบอยู่เหนืออุณาโลมและตามพระจุลฟ้าห์ตั้งอยู่บนพาน
สองชั้นมีพระแท่นรองรับพาน โดยมีครุฑจับนาคทูนไว้เหนือศีระ
ล้อมรอบด้วยดอกบัวเก้ายอด เป็นดอกบัวตูมแปดดอก ดอกบัวบาน
หนึ่งดอก

๓. ความหมาย

๓.๑ พระมหาพิชัยมงกุฎครอบอยู่เหนืออุณาโลม หมายถึง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๓.๒ ดอกบัว หมายถึง ความบริสุทธิ์ผุดผ่อง และทั้งหมดมี
๙ ดอก หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙

๓.๓ ตราพระจุลฟ้าห์ตั้งอยู่บนพานและมีฐานรองรับพาน
อีกทอดหนึ่ง หมายถึง ความยุติธรรมตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคง

๓.๔ ครุฑจับนาค หมายถึง แผ่นดิน

ความหมายรวม คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙
ผู้พระราชทานความบริสุทธิ์ยุติธรรมทั่วทั้งแผ่นดิน

ประธานศาลฎีกา

ตรา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมิให้ผู้พิพากษาคบครองคดีและ ในคดีอาญา การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยความรวดเร็ว ตัดใจและเป็นธรรม ประกอบกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้ขยายอำนาจของศาลเอง ในการพิจารณาคดีพิพากษารวดคดี ศาลเองจึงมีการเพิ่มมากขึ้น การปรับเปลี่ยนการทำงานและการพิจารณาคดีพิพากษาคดีให้สอดคล้อง กับบทบาทของกฎหมายดังกล่าว จะช่วยให้การประกันสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญสัมฤทธิ์ผล การปรับปรุงอาคารสถานที่ที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่จะทำให้ศาลสามารถ อำนาจความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสมดัง เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย โดยจะทำให้คู่ความและประชาชน ที่เข้าไปได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม

ในโอกาสอันเป็นมงคลในพิธีวางศิลาฤกษ์และพิธีเปิด อาคารที่ทำการศาลแขวงชลบุรี ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายโปรดดลบันดาลให้ท่านผู้พิพากษา ข้าราชการศาลยุติธรรม และลูกจ้างทุกท่านประสบความสำเร็จ สุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัย และพร้อมด้วยสติปัญญา ข้าราชการงานศาลแขวงชลบุรีในการ อำนาจความยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพตลอดไป

(นายอรรถชัย พิทักษ์ผล)

ประธานศาลฎีกา

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

สาร

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ศาลแขวงชลบุรี ได้
ก่อสร้างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเป็นอาคารเหมาะสมกับเป็น
ที่ทำการของสถาบันที่จะอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันศักดิ์สิทธิ์ ข้าพเจ้าขอฝากความ
ศาลยุติธรรมทุกท่านคงจะได้ระลึกถึงความสำคัญในหน้าที่ ที่จะ
ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างดีที่สุด จึงขอขอร้องถึงความ
เป็นเกียรติของประชาชนอย่างแท้จริง

ในโอกาสอันเป็นมงคลนี้ ข้าพเจ้าขออาราธนาคุณพระศรี-
รัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดดลบันดาลให้
คณะผู้พิพากษา ข้าราชการศาลยุติธรรมศาลแขวงชลบุรีและ
ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านประสบแต่ความสุขความเจริญตลอดไป

(นายกรองเกียรติ คมสัน)

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒

ตรา

ศาลแขวงชลบุรีมีคดีความจำนวนมากและสถานที่เดิมคับแคบไม่อาจให้บริการประชาชนและผู้มาติดต่อศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยศาลยุติธรรมนั้น นอกจากจะมีบุคลากรที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรู้ความสามารถแล้ว สถานที่ทำการศาลยังเป็นสิ่งหนึ่งของการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน การที่มีอาคารศาลที่โอ่โถงกว้างขวางและสวยงามส่งผลให้การพิจารณาคดี การให้บริการอื่นๆ แก่ประชาชนมีประสิทธิภาพน่าเลื่อมใสและยังเป็นที่ภาคภูมิใจของประชาชนในเขตจังหวัดชลบุรี

ในวาระอันเป็นมหามงคลที่สำนักงานศาลยุติธรรมได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์และเปิดอาคารที่ทำการศาลแขวงชลบุรีแห่งใหม่นี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย องค์ปัดป้องและอภิบาลให้อาคารศาลแขวงชลบุรีคงถาวรสถาพร เป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนตลอดชั่วกาลนาน และขอให้ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษา ตลอดจนข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกคนในศาลแห่งนี้ มีสุขภาพกายที่สมบูรณ์ สุขภาพจิตที่มั่นคง ในอันที่จะร่วมกันทำงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นสากลตลอดไป

(นายสำราญ อุดมทวัช)

อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒

นายมงคล หวนถนอม
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาล ๒

นายประทีป ทับอิตตานนท์
เลขานุการสำนักงานศาลประจำภาค ๒

คณะผู้พิพากษาศาลแขวงชลบุรี

นายสุพจน์ บำเพ็ญวัฒนา
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี

นายอรรถพล แจ่มจรรยา
ผู้พิพากษา

นางนිරนุช เจริญวงศ์
ผู้พิพากษา

นางสาวอรนุช อาษาทองสุข
ผู้พิพากษา

นายธนารักษ์ เนาวรัตน์
ผู้พิพากษา

นายพัฒนา ศิลปอนันต์
ผู้พิพากษา

นายอาคม นิตยากรณ์
ผู้พิพากษา

นายบวรวิทย์ เป็รื่องวงศ์
ผู้พิพากษา

นางอรอุมา วชิรประดิษฐพร
ผู้พิพากษา

นายธีระ กิ่งแก้ว
ผู้พิพากษา

นางยุติน เทพหนู
ผู้พิพากษา

ข้าราชการสำนักงานประจำศาลแขวงชลบุรี

นางพรณี ณ พัทลุง

(ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลแขวงชลบุรี)

แถวยืน (จากซ้ายไปขวา)

นางสาวสุจิตรา อักษรราชูปถัมภ์, นางสาวสุภาวดี บุญรอด,
นางสาวจิราพร โพธิพันธ์สิงห์, นายอวยชัย วัฒนนะศิริขจร,
นางดวงกมล กระสานต์กุล, นางสุพิน นามมงคล

แถวนั่ง (จากซ้ายไปขวา)

นางมลฤดี ภักดีคง, นางสาวพจนารถ ประเสริฐกุล, นางพรณี ณ พัทลุง,
นางสาวทิพย์ทุมพร ดำรงค์วัณ, นางสาวพวงศิรินทร์ ธนูธรรมเจริญ

แถวยืน (จากซ้ายไปขวา) นางทรัพย์ปอง เขียวสำโรง, นางดารารัตน์ ฤกษ์เมธี,
นางพรทิพย์ แสนสุข, นางสาวนฤมล อามาศย์มนตรี,
นางชุตติมา โพธิ์สด
แถวนั่ง (จากซ้ายไปขวา) นางวิไล ทรงกลดรัตน์, นายธำรา มีเจริญ,
นางสาวชลลดา โชคชัยภักดี

(จากซ้ายไปขวา) นายศักรินทร์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา,
นางดรุณี พิภพไพศาล, นายสุรพงศ์ จันทรศร

(จากซ้ายไปขวา) นางสาวจารุพร ฉันทวิเศษกุล, นางสาวจิตาภา ว่องวิศิษฎ์กุล,
นายปรมินทร์ ศรีสุข, นายมนตรี มีนิต, นายกฤษดา นันทพานิช,
นางสวณันทกร ฝอยหิรัญ, นางสาวสุนันทา แสงเจริญ

(จากซ้ายไปขวา) จ.ส.ต.ปัญญา อุโฬงูรย์, ส.ต.ต.ประดับ แสนวงษ์,
ด.ต.สุทิน จัตวาพรวนิช, ด.ต.อดุล สิงห์ทอง, ด.ต.ศิลปชัย สุวรรณยุติ

เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

(จากซ้ายไปขวา)

๑. พลฯ ทอง ยืนทรัพย์
๒. พลฯ สมเกียรติ แก้วอุไร
๓. พลฯ ธงชัย แก้วทับทิม
๔. พลฯ ชัยมงคล คล้ายสุวรรณ
๕. พลฯ สมคิด ศรีใจงาม
๖. พลฯ สมศักดิ์ แก้วอุไร
๗. นายสมจิตร ดั่งป्ली
๘. พลฯ บุญเลิศ ปานเต๊ะ

สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒

ประทีป ทับอิตตานนท์

นับแต่การปฏิรูปศาลไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาลต่าง ๆ ซึ่งมีถึง ๑๖ ศาล ได้แก่ ศาลนครบาล ศาลแพ่งเกษม ศาลแพ่งกลาง ศาลกรมวัง ศาลอาญานอก ศาลอุทธรณ์ กรมมหาดไทย ศาลกรมนา ศาลกรมท่ากลาง ศาลกรมท่าซ้าย ศาลกรมท่าขวา ศาลต่างประเทศ ศาลราชตระกูล ศาลมรดก ศาลสรรพากร ศาลธรรมการ และศาลฎีกา ได้ถูกยุบรวมขึ้นตรงกับกระทรวงยุติธรรม ตามประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๐ (ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประจำวันที ๑๐ เมษายน ร.ศ. ๑๑๑) แต่ศาลหัวเมืองในมณฑลกรุงเทพ ฯ และในหัวเมืองอื่น ยังคงขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงนครบาล ดังปรากฏในพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ลงวันที่ ๒ มกราคม ร.ศ. ๑๑๔ มาตรา ๒ ความเป็นว่า “พระราชบัญญัตินี้ จะควรใช้ในหัวเมืองมณฑลใด ตั้งแต่เมื่อใด จะได้โปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มีสารตราพระราชสีห์บังคับออกไปยังหัวเมืองมณฑลนั้น ส่วนหัวเมืองในมณฑลกรุงเทพ ฯ ก็ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลมีสารตราพระยมทรงสีห์บังคับออกไป หัวเมืองมณฑลใดก็ยังไม่โปรดเกล้า ฯ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้คงปฏิบัติไปตามเดิมก่อน ”

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดการศาลในศาลสถิตย์ยุติธรรม ร.ศ. ๑๑๑ ซึ่งเป็นมีการจัดระเบียบราชการศาลสถิตย์ยุติธรรมในกรุงเทพ ฯ และใน ร.ศ. ๑๑๕ ได้เริ่มต้นจัดศาลหัวเมืองเพื่อในที่สุดจะได้รวบรวมให้มาสังกัดขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรมเช่นเดียวกับศาลสถิตย์ยุติธรรมในกรุงเทพ ฯ โดยการตราพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษ สำหรับจัดการแก้ไข จัดระเบียบศาลยุติธรรม หัวเมืองทั้งปวงขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕ ข้าหลวงพิเศษดังกล่าวมีจำนวน ๕ นาย อาทิเช่น กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ขุนหลวงพระยาไกรสี ฯ เป็นต้น ในระหว่างที่ข้าหลวงพิเศษอยู่ในตำแหน่งนั้น มีอำนาจกระทำการทั้งปวงได้ทั่วไปเต็มที่ เหมือนเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย และเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ดังที่ได้ตราไว้ใน

๑ เลขานุการสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษภาค ๒

๒ “๑๐๐ ปี กระทรวงยุติธรรม” คณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึก เนื่องในโอกาสครบ ๑๐๐ ปี กระทรวงยุติธรรม ฉบับภาษาไทย, เพอเพิลส์ กราฟฟิค กรุ๊ป, กรุงเทพ ๒๕๓๕ หน้า ๒๖ - ๒๘

พระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๔ ทุกประการ * ข้อสำคัญมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

๑. จัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลศาลหัวเมืองทั้งปวงให้ถูกต้องตามที่ได้ตราไว้ในพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๔

๒. ให้ออกไปเยี่ยมเยียนศาลหัวเมืองศาลใดศาลหนึ่ง และตรวจตราบรรดาด้อยคำสำนวน และจดหมายเหตุรายงาน ศาลที่เก็บรักษาในศาลหัวเมืองเหล่านั้นด้วย แล้วให้สอบสวนความรู้กฎหมายของผู้พิพากษา กรรมการและเจ้าพนักงานอื่นๆผู้มีหน้าที่ฝ่ายตุลาการเกี่ยวข้องในการพิจารณาพิพากษาด้อยความ กับให้ทำรายงานการที่ผู้พิพากษา กรรมการ และเจ้าพนักงานเหล่านั้นได้ปฏิบัติราชการตามหน้าที่อย่างไร กับมีคุณวุฒิและความรู้กฎหมายอย่างไร

๓. ให้ออกชี้แจง และสั่งสอนผู้พิพากษา และเจ้าพนักงานในศาลหัวเมืองศาลใดศาลหนึ่ง ตามแต่จะดำริเห็นสมควรในวิธีพิจารณาความแพ่งความอาญาและถ้าเมื่อใดเห็นจำเป็นจะต้องนั่งพิจารณาความเอง ก็ให้ข้าหลวงพิเศษทั้งหมด หรือมอบอำนาจให้ข้าหลวงพิเศษคนใดคนหนึ่งนั่งเป็นผู้พิพากษาในศาลหัวเมืองศาลใดศาลหนึ่งแทนที่ผู้พิพากษาในศาลนั้น แล้วพิจารณาพิพากษาความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งค้างอยู่หรือซึ่งฟ้องขึ้นใหม่ก็ได้ ความที่ชำระเช่นนี้ โจทก์หรือจำเลยจะฟ้องอุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อศาลใดศาลหนึ่งไม่ได้ ถ้าไม่พอใจแก่คำพิพากษานั้นก็ให้ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาทีเดียว

๔. ให้สะสมล้างคดีความซึ่งค้างอยู่ในศาลหัวเมืองให้หมดสิ้นไปตามที่เห็นเป็นทางดีที่สุดที่จะกระทำได้

โดยแต่เดิม เมื่อศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยแล้ว ก็ต้องกราบบังคมทูลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดเวลาจำคุกอีกชั้นหนึ่ง ต่อมารัชกาลที่ ๕ ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ออกประกาศคำสั่งพระราชทานอำนาจให้ศาลในกระทรวงยุติธรรม และศาลหัวเมืองที่ข้าหลวงพิเศษจัดตั้งนั้น ตลอดจนศาลข้าหลวงพิเศษให้มีอำนาจที่จะกำหนดโทษต่าง ๆ และกำหนดเวลาจำคุกเองได้ (ประกาศใช้ในวันที่ ๑๐ มีนาคม ร.ศ. ๑๑๕)

๑ พระมุนูเวทยิมลนาท, คำสอนชั้นปริญญาตรี พุทธศักราช ๒๔๗๘ ธรรมนูญศาลยุติธรรม พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระมุนูเวทยิมลนาท ณ เมรุหลวงหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๓๓ หน้า ๑๕

๒ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ร. ๕ ย ๑/๙ ลายพระหัตถ์พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๙ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๕

ในปี ร.ศ. ๑๓๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการ จัดระเบียบ
ราชการกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ ๓ เมษายน ร.ศ. ๑๓๑ จึงทำให้ศาลในกระทรวงยุติธรรม มี ๒ ประการ
คือ ศาลสถิตย์ยุติธรรมกรุงเทพ ฯ และศาลหัวเมือง โดยศาลหัวเมือง ได้แก่ ศาลมณฑลพายัพ ตั้งอยู่ที่
จังหวัดเชียงใหม่ มีอำนาจตลอดเขตมณฑลพายัพ ศาลมณฑลนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ที่จังหวัดสงขลา
มีอำนาจตลอดเขตมณฑลนครศรีธรรมราช และมณฑลปัตตานี

ต่อมา พระธรรมมูญศาลยุติธรรมแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้ยกเลิกศาลมณฑลและให้ศาล
มณฑลแต่เดิมมีฐานะเป็นศาลจังหวัดโดยมาตรา ๔ และให้ยุบเลิกตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑล
และให้มีข้าหลวงพิเศษ นั้น โดยเมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๘๓ มีข้าหลวงยุติธรรมภาคกลาง ข้าหลวง
ยุติธรรมภาคเหนือ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ และข้าหลวงยุติธรรมภาคตะวันออก ต่อมาวันที่ ๑๑ กันยายน
๒๔๙๔ มีการเพิ่มข้าหลวงยุติธรรมเป็น ๕ ตำแหน่ง โดยเรียกชื่อใหม่เป็น ข้าหลวงยุติธรรม ภาค ๑,
ข้าหลวงยุติธรรม ภาค ๒, ข้าหลวงยุติธรรม ภาค ๓, ข้าหลวงยุติธรรม ภาค ๔, ข้าหลวงยุติธรรม ภาค ๕,
และในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๙๗ ได้ขยายตำแหน่งข้าหลวงยุติธรรมภาคออกเป็น ๙ ภาค เพื่อให้สอดคล้อง
และเป็นการสะดวกแก่การประสานงานกับการแบ่งภาคของฝ่ายปกครองและในปีเดียวกันได้มีการเปลี่ยนชื่อ
ข้าหลวงยุติธรรมภาค เป็น “อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค”

พระราชกฤษฎีกา ตั้งอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๙๘ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ มาตรา ๖ ให้กำหนดให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค ๒ มีเขตอำนาจใน
จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดตราด และ
จังหวัดจันทบุรี ซึ่งแต่เดิม สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค ๒ ตั้งอยู่ ณ จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อมา
กระทรวงยุติธรรมได้ย้ายที่ตั้งสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค ๒ ไปอยู่ ณ จังหวัดชลบุรี ตามหนังสือ
กระทรวงยุติธรรม ที่ ยธ ๐๔๐๓/๑๓๖๐๕ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๐

หลังจากที่มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ ประกาศใช้แล้ว
และคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้ประกาศกำหนดสถานที่ตั้ง และเขตอำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค
ซึ่งสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค ๒ มีอำนาจในจังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี
จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสระแก้ว ซึ่งให้มีสถานที่ตั้ง

สำนักงานที่จังหวัดชลบุรี* คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม (ก.บ.ศ.) ได้กำหนดการแบ่งส่วนราชการภายในและกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการภายในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ได้เปลี่ยนชื่อ “สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร” เป็น “สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค”^๑

สำนักงานศาลยุติธรรมประกอบด้วย ๕ กลุ่มงาน คือ ฝ่ายบริหารทั่วไป กลุ่มวิชาการและพัฒนา ระบบงาน, ส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศ, กลุ่มฝึกอบรม, กลุ่มแผนงาน

ในปัจจุบันนี้ นายสำรวจ อุดมทวี ข้าราชการตุลาการชั้น ๔ ดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒ นายมงคล หวนถนอม ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒ นายประทีป ทับอิตตานนท์ ดำรงตำแหน่งเลขานุการสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒

และนับแต่วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๕ เป็นต้นไป อธิบดีผู้พิพากษามาตร เป็นข้าราชการตุลาการชั้น ๓^๒ และไม่มีตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษามาตร^๓ ซึ่งทั้งนี้ ก่อนวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๔๕ คณะกรรมการตุลาการจะพิจารณาให้ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษามาตร ให้ดำรงตำแหน่งไปพลางก่อน ด้วยเหตุความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินงานของราชการศาลยุติธรรม^๔

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

-
- ๑ ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๘ ตอนพิเศษ ๑๔ ง ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔
 - ๒ ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม ๑๑๘ ตอนพิเศษ ๑๓๐ ง วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๓
 - ๓ ตามมาตรา ๑๓ (๓) (ก) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓
 - ๔ ตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม
 - ๕ ตามมาตรา ๙๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓

รายนามอธิบดีผู้พิพากษภาค ๒

๑.	พระเทพปัญญา		พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๙๑
๒.	พระดุลยการณโกวิท		พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๔๙๔
๓.	หลวงทรงนิตกรณ		พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๔๙๕
๔.	พระมนูกิจวิมลอรธ		พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๔๙๗
๕.	หลวงวุฒิศักดิ์เนตินาท		พ.ศ. ๒๔๙๗ - ๒๔๙๘
๖.	หลวงสุทธิวาทนฤพุมิ		พ.ศ. ๒๔๙๘ - ๒๕๐๒
๗.	หลวงอรรถไพศาลศรี		พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๐๔
๘.	นายบุศย์	ชั้นวิทย์	พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๕
๙.	นายสวิง	ลัดพลี	พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๐๖
๑๐.	นายแปล	บุญเกียรติ	พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๐๗
๑๑.	นายบุศย์	ชั้นวิทย์	พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘
๑๒.	นายศรี	มลิลา	พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๐๙
๑๓.	นายโกวิท	ธีระวัฒน์	พ.ศ. ๒๕๐๙ - ๒๕๑๐
๑๔.	นายชลัม	รุทธระวินช	พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๑
๑๕.	นายชลอ	บุปผเวส	พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๒
๑๖.	นายไพฑูรย์	พันธุ์ฝึก	พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๒๕๑๓
๑๗.	นายพร	สมบัติศิริ	พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๑๔
๑๘.	นายธำรง	สุนทรกุล ณ ชลบุรี	พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕
๑๙.	นายกำจร	ปัทมานันท์	พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๑๗
๒๐.	นายสมบัติ	วังตาล	พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๐
๒๑.	นายจันทัด	แสงแข	พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒
๒๒.	นายอุดม	บรรลือสินธุ์	พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๔

๒๓.	นายสมหมาย	มนิรัตน์	พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๖
๒๔.	นายสวัสดิ์	รอดเจริญ	พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๒๖
๒๕.	นายยนต์	พิรวินิจ	พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๒๗
๒๖.	นายบรรทม	จาดกานนท์	พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๒๕๒๘
๒๗.	นายบุญทรง	เค้าไพบูลย์	พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๒๕๓๐
๒๘.	นายประมาณ	ชั้นชื่อ	พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๑
๒๙.	นายกำน	อन्नานนท์	พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๒
๓๐.	นายสมาน	เวทวิจิ	พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๔
๓๑.	นายประยูร	มูลศาสตร์	พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕
๓๒.	นายมหินทร	สุรดิษฐ์กูร	พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๗
๓๓.	นายวิรัตน์	ลัทธิวงศกร	พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๓๙
๓๔.	นายอภิชาติ	สุชัคคานนท์	พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๑
๓๕.	นายพิชิต	คำแฝง	พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๒
๓๖.	นายสำรวจ	อุดมทวี	พ.ศ. ๒๕๔๒ - ปัจจุบัน

ห้องประชุมสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒

อาคารที่ทำการศาลเมืองชลบุรี

อาคารที่ทำการศาลแขวงชลบุรี (พ.ศ. ๒๕๐๗ - พ.ศ. ๒๕๔๓)

ประวัติศาสตร์แขวงชลบุรี

สุพจน์ บำเพ็ญวัฒนา^๑

กระทรวงยุติธรรมโดยพระยาธนกิจรักษาและหลวงกิติประกาศได้ทำสัญญาจ้างจีนจ่งให้เป็นผู้รับเหมาทำการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลเมืองชลบุรี เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ร.ศ. ๑๒๔ ในวงเงินค่าจ้าง ๒๕,๔๐๐ บาท กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญาภายใน ๑๐ เดือน หรือ ๓๐๐ วัน ตัวอาคารศาลหลังที่สร้างขึ้นนั้นใช้แบบแปลนของอาคารศาลเมืองเพชรบุรี ซึ่งได้ก่อสร้างเมื่อ ร.ศ. ๑๒๖ เป็นอาคารตึกชั้นเดียวมีบัลลังก์พิจารณาเพียง ๑ บัลลังก์ และมีห้องผู้พิพากษา ห้องเสมียนพนักงาน ซึ่งเป็นอาคารที่สง่างามเหมาะสมกับที่จะเป็นอาคารที่ทำการศาลในสมัยนั้น

ในปีพ.ศ. ๒๔๙๙ ทางรัฐบาลมีนโยบายที่จะเปิดดำเนินงานศาลแขวงขึ้นในส่วนภูมิภาคเป็นบางจังหวัด จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ทางกระทรวงยุติธรรมกำหนดให้มีศาลแขวง ในระยะแรกนี้ศาลแขวงยังไม่มีที่ทำการเป็นของตนเอง จึงต้องใช้ที่ทำการของศาลจังหวัดเป็นที่ทำการของศาลแขวงด้วย จึงทำให้ตัวอาคารของศาลเดิมที่คับแคบไม่พอแก่การปฏิบัติงานอยู่แล้วเมื่อศาลแขวงมารวมอยู่ในอาคารเดียวกันอีกก็จะไม่สะดวกในการปฏิบัติราชการยิ่งขึ้นศาลจังหวัดชลบุรีจึงรายงานกระทรวงยุติธรรมผ่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลของบรรพมาตมาทำการต่อเติมอาคารที่ทำการของศาลจังหวัดชลบุรี โดยเสริมปีกทั้งสองข้างออกไปเป็นห้องพิจารณา และแบ่งส่วนหนึ่งทางด้านทิศเหนือเป็นที่ทำการของศาลแขวง ศาลแขวงชลบุรีเปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๐๐ มีนายสัญญา สัจจวานิช เป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาลคนแรก และนายสมบุญ บุญภินันท์เป็นผู้พิพากษามัคคีมาสืบศาลมากขึ้นทุกๆ ปี ที่ทำการคับแคบไม่สะดวกแก่การพิจารณาพิพากษาคดี กระทรวงยุติธรรมได้ตระหนักถึงความจำเป็นดังกล่าวในปีงบประมาณ ๒๕๐๗ จึงจัดสรรงบประมาณจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท เป็นค่าก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลแขวงชลบุรีหลังใหม่ ขนาด ๒ บัลลังก์ โดยได้รับอนุมัติจากจังหวัดชลบุรีให้ใช้ที่ดินที่ราชพัสดุ (ที่ดินวัดสวนตาล) ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ เนื้อที่ ๑ ไร่ ๖๕ ตารางวา ตั้งอยู่ที่ถนนวิชิตปราการ ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เริ่มก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลแขวงชลบุรี เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๐๗ โดยมีนายสมาน เจนนภา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี ในขณะนั้นเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างและได้ประกอบพิธีเปิดอาคารที่ทำการหลังใหม่เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๐๘ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานแต่ได้มอบหมายให้

๑ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี

๒ นายสมิทธิ วราอุบล ดุลพาน เล่มที่ ๒ ปีที่ ๒๙ ประวัติศาสตร์จังหวัดชลบุรี หน้า ๑๙๕

นายศิริ มลิลลา อธิบดีผู้พิพากษาศาล ๒ เป็นประธานในพิธีแทน ทั้งนี้เนื่องจากรัฐมนตรีป่วยกระทันหัน

หลังจากที่ศาลแขวงชลบุรีเปิดทำการแล้ว ปรากฏว่ามีการขยายตัวของชุมชนในจังหวัดชลบุรีอย่างต่อเนื่อง มีการก่อสร้างสถานประกอบการ นิคมอุตสาหกรรม โครงการหมู่บ้านจัดสรรและศูนย์การค้าขนาดใหญ่ โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่งเป็นเหตุให้มีข้อพิพาทเพิ่มขึ้น ปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลแขวงชลบุรีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงได้มีการปรับปรุงขยายอาคาร โดยเพิ่มห้องพิจารณาคดีออกเป็น ๔ บัลลังก์ รวมทั้งได้ขยายห้องพักผู้พิพากษา และห้องทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการเพิ่มขึ้นอีก แต่ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับกับปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ในแต่ละวันจะมีประชาชนและคู่ความมาติดต่อราชการเป็นจำนวนมาก อาคารสถานที่จึงคับแคบ ทั้งห้องพิจารณาคดีก็มีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้พิพากษา เป็นการไม่สะดวกแก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และการให้บริการแก่ประชาชนที่มาติดต่อราชการ ด้วยเหตุขัดข้องดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมจึงได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณในปี ๒๕๓๘ เป็นเงินจำนวน ๑๙๓,๐๗๙,๙๐๐ บาท เพื่อก่อสร้างอาคารศาลแขวงชลบุรีชั้นใหม่ บริเวณถนนพระยาสุรเสนา ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นที่ดินของศาลจังหวัดชลบุรีด้านทิศตะวันตก เป็นอาคารคอนกรีตขนาดใหญ่ จำนวน ๙ ชั้น มีห้องพิจารณาคดีจำนวน ๑๖ บัลลังก์ อาคารศาลหลังนี้ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางแสนมหานครเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๙ ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๑ และได้เปิดทำการตั้งแต่วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๓ เป็นต้นมา ส่วนอาคารศาลแขวงชลบุรีหลังเดิมที่ก่อสร้างบนที่ดินวัดสวนตาลส่งมอบคืนให้กับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันใช้เป็นที่พักทำการของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชลบุรี

เดิมศาลแขวงชลบุรีมีเขตอำนาจครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัดชลบุรี รวม ๑๐ อำเภอ และ ๑ กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนสนธิคม อำเภอพานทอง อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอเกาะสีชัง และกิ่งอำเภอเกาะจันทร์ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๓ ศาลจังหวัดพัทยาเปิดทำการ พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดพัทยา และได้มีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแขวงชลบุรี พ.ศ. ๒๕๔๓ และพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลแขวงชลบุรี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓ กำหนดเขตอำนาจใหม่ โดยให้ศาลแขวงชลบุรี มีเขตอำนาจในพื้นที่เหลืออยู่รวม ๘ อำเภอ ๑ กิ่งอำเภอ คือ

๑. อำเภอเมืองชลบุรี
๒. อำเภอบ่อทอง
๓. อำเภอบ้านบึง

๔. อำเภอพนัสนิคม

๕. อำเภอพานทอง

๖. อำเภอหนองใหญ่

๗. อำเภอศรีราชา เฉพาะ ตำบลเขาคันทรง ตำบลบางพระ ตำบลศรีราชา ตำบลสุรศักดิ์ และ
ตำบลหนองขาม

๘. อำเภอเกาะสีชัง

๙. กิ่งอำเภอเกาะจันทร์

โดยปกติแล้วศาลแขวงจะมีผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะเกี่ยวกับคดีซึ่งอยู่ในเขตอำนาจ เช่นเดียวกับอำนาจของผู้พิพากษาคนเดียวในศาลชั้นต้น ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ตามพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓) มาตรา ๑๗ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มีอรรถคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ได้รับการพิจารณาพิพากษาไปโดยรวดเร็ว สำหรับคดีแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนคดีอาญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกินกว่า ๖ เดือน หรือปรับเกินกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างเกินกว่าอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้ นอกจากจะมีผู้พิพากษาอีกอย่างน้อยหนึ่งคนเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีด้วย

ศาลแขวงชลบุรีมีผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี เป็นผู้รับผิดชอบงานศาล ทั้งด้านงานธุรการ และงานอรรถคดี โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลแขวงชลบุรี เป็นผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่งานด้านธุรการของศาล ปัจจุบันมีอัตรากำลังคือ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ๑ คน ผู้พิพากษา ๑๐ คน ข้าราชการ ๒๐ คน ลูกจ้างประจำ ๓ คน และลูกจ้างชั่วคราว ๕ คน

อัตรากำลังศาลแขวงชลบุรีในปัจจุบัน

ข้าราชการตุลาการ

๑. นายสุพจน์	บำเพ็ญวัฒนา	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี
๒. นายอรรถพล	แจ่มจรรยา	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๓. นางนිරุช	เจริญวงศ์	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๔. นางสาวอรนุช	อาษาทองสุข	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๕. นายธนารักษ์	เนาวรัตน์	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๖. นายพัฒนา	ศิลปอนันต์	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๗. นายอาคม	นิตยากรณ์	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๘. นายบวรวิทย์	เป็เรืองวงศ์	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๙. นางอรอุมา	วชิระประดิษฐพร	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๑๐. นายธีระ	กิงแก้ว	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
๑๑. นางยุคิน	เทพหนู	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น

ข้าราชการธุรการศาลยุติธรรมและลูกจ้างประจำ

๑.	นางพรณี	ณ พัทลุง	ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลแขวงชลบุรี
๒.	นางสาวทิพย์ทุมพร	ดำรงชัยวุฒิ	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๗
๓.	นางสาวพจนารถ	ประเสริฐกุล	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๖
๔.	นางมลฤดี	ภักดีคง	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๖
๕.	นางสาวพงศ์วิรัตน์	ธนูธรรมเจริญ	นิติกร ๖ ว
๖.	นายอวยชัย	วัฒน์ศิริขจร	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๖
๗.	นางดวงกมล	กระสานต์กุล	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕
๘.	นางสาวสุภาวดี	บุญรอด	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕
๙.	นางสาวสุจิตรา	อักษรชูปัทม์	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕
๑๐.	นางสาวจิราพร	โพธิ์สัมพันธ์สิงห์	เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี ๕
๑๑.	นางสาวจุลลดา	โชคชัยภักดี	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕
๑๒.	นางสุพิน	นามมงคล	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕
๑๓.	นางบุษบง	ชันทอง	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕
๑๔.	นางวิไล	ทรงกลดรัตน์	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕
๑๕.	นางพรทิพย์	แสนสุข	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๔
๑๖.	นางดารารัตน์	ฤกษ์เมธี	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๔
๑๗.	นายธรา	มีเจริญ	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๔
๑๘.	นางสาวนฤมล	อามาตย์มนตรี	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๒
๑๙.	นางชุติมา	โพธิ์สด	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๒
๒๐.	นางทรัพย์ปอง	เขียวสำโรง	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๒
๒๑.	นายสุรพงศ์	จันทร์ศรี	พนักงานขับรถยนต์
๒๒.	นายศักรินทร์	ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	นักการภารโรง
๒๓.	นางดรุณี	พิภพไพศาล	นักการภารโรง

ลูกจ้างชั่วคราว

๑. นายมนตรี	มินิล	พนักงานขับรถยนต์
๒. นางสาวจารุพร	ฉันทวิเศษกุล	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล
๓. นายปรมินทร์	ศรีสุข	นิติกร
๔. นางสาวนันทกร	ฝอยหิรัญ	เจ้าหน้าที่ธุรการ
๕. นางสาวจิตาภา	ว่องวิเศษกุล	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล
๖. นายกฤษดา	นันทพานิช	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
๗. นางสาวสุนันทา	แสงเจริญ	เจ้าหน้าที่ธุรการ

เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาล

๑. ด.ต.สุทิน	จิตวาพรวนิช
๒. ด.ต.อดุล	สิงห์ทอง
๓. ด.ต.ศิลปชัย	สุวรรณบุติ
๔. จ.ส.ต.ปัญญา	อุไรพชร
๕. ส.ต.ต.ประดับ	แสนวงษ์

เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

๑. พล ๙ สมศักดิ์	แก้วอุไร
๒. พล ๙ บุญเลิศ	ปานเต๊ะ
๓. พล ๙ สมเกียรติ	แก้วอุไร
๔. พล ๙ สมคิด	ศรีใจงาม
๕. พล ๙ ทอง	ยืนทรัพย์
๖. พล ๙ ธงชัย	แก้วทับทิม
๗. พล ๙ ชัยมงคล	คล้ายสุวรรณ
๘. นายสมจิตร	ดวงปลี

หน่วยงานในอาคารศาลแขวงชลบุรี

๑. สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒ ประกอบด้วยนายสำรวจ อุดมทวี อธิบดีผู้พิพากษภาค ๒ นายมงคล หวนถนอม รองอธิบดีผู้พิพากษภาค ๒ นายประทีป ทับอิตตานนท์ เลขาธิการศาลยุติธรรมประจำภาค ๒ และเจ้าหน้าที่ธุรการและลูกจ้าง รวม ๑๐ คน โดยมี นางจันทน์ ศรีจันทร์ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒ ที่ทำการอยู่ที่ชั้นที่ ๗ และ ๘ ชั้นที่ ๘ เป็นห้องทำงานและที่ทำการของอธิบดีผู้พิพากษภาค ๒ รองอธิบดีผู้พิพากษภาค ๒ และเลขาธิการศาลยุติธรรมประจำภาค ๒ ชั้นที่ ๗ เป็นที่ทำการของเจ้าหน้าที่ธุรการ

๒. ศาลแขวงชลบุรี ที่ทำการอยู่ที่ชั้นใต้ดิน ชั้นที่ ๑ และ ๖ ชั้นที่ ๖ เป็นห้องทำงานของผู้พิพากษาและห้องพิจารณาคดีรวม ๘ บัลลังก์ ชั้นที่ ๑ ด้านทิศใต้เป็นที่ทำการของเจ้าหน้าที่ธุรการชั้นใต้ดินด้านทิศเหนือ เป็นห้องพิจารณาคดีเวรเช้าและห้องควบคุมผู้ต้องหา จำเลย

๓. ศาลจังหวัดชลบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ประกอบด้วย นายปัญญา สุตรสุวรรณ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชลบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว นางรัชณี ต้นปิ่นเพชร นางสุรางค์ เจียรณ์มงคล ธนินทรลีลา นางกนกวรรณ ดลนิมิตรสกุล นางสาวสมศรี ตีระวัฒนานนท์ ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบรวม ๓๒ คน โดยมีนางทิววรรณ เตพละกุล เป็นประธานผู้พิพากษาสมทบ เจ้าหน้าที่ธุรการและลูกจ้าง รวม ๑๗ คน โดยมี นางสาวพิจิตรา ออละอ่อน รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลจังหวัดชลบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ที่ทำการอยู่ที่ชั้นใต้ดิน ชั้นที่ ๒ และ ๔ ชั้นที่ ๔ เป็นห้องทำงานของผู้พิพากษาและห้องพิจารณาคดีรวม ๔ บัลลังก์ ชั้นที่ ๒ ด้านทิศใต้ เป็นที่ทำการของเจ้าหน้าที่ธุรการ ชั้นใต้ดินด้านทิศใต้ เป็นห้องควบคุมผู้ต้องหา จำเลยซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน

๔. ศาลแรงงานกลาง (สาขาชลบุรี) เป็นสาขาหนึ่งของศาลแรงงานกลาง ประกอบด้วยนางอุไรลักษณ์ ลิธรรมชโย และนายวิโรจน์ ตูลาพันธุ์ ผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง และผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง รวม ๗ คน และเจ้าหน้าที่ธุรการซึ่งเป็นลูกจ้างชั่วคราว รวม ๔ คน ที่ทำการอยู่ที่ชั้น ๒ และ ๔ ชั้นที่ ๒ ด้านทิศเหนือเป็นที่ทำการของผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ธุรการ ชั้นที่ ๔ เป็นห้องพิจารณาคดี รวม ๒ บัลลังก์

๕. ศาลจังหวัดชลบุรี เนื่องจากศาลจังหวัดชลบุรี มีปริมาณคดีมากห้องพิจารณาคดีมีไม่เพียงพอ จึงขอใช้ห้องพิจารณาคดีของศาลแขวงชลบุรีที่อยู่ในชั้นที่ ๕ รวม ๘ บัลลังก์ เป็นการชั่วคราว

รายนามผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี

๑.	นายสัญญาชัย	สัจจวานิช	พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๒
๒.	นายฉันท	วรวิทย์สถิตตญาณ	พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๐๔
๓.	นายخاب	รัตนวิจิตร	พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๐๖
๔.	นายสมาน	เจนนภา	พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๑๐
๕.	นายสมหมาย	มณีรัตน์	พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๒
๖.	นายพจน์	บุญเลี้ยง	พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๑๕
๗.	นายศิลปชัย	ธรรมสุกฤต	พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๑๗
๘.	นายเจริญ	นิลเอสงษ์	พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘
๙.	นายปรีชา	ธนานันท์	พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๐
๑๐.	นายมานิตย์	จิตต์จันทร์กลับ	พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๒
๑๑.	นายสมิทธิ	วรอาบูล	พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๓
๑๒.	นายมหินทร์	สุรดิษฐ์กูร	พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๕
๑๓.	นายสุวัฒน์	ดุลยวิจารณ์	พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๒๗
๑๔.	นายอุทัย	ศิริสมรรถการ	พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๒๕๒๘
๑๕.	นายศุภชัย	ภู่งาม	พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๒๕๒๙
๑๖.	นายพีรพล	จันทร์สว่าง	พ.ศ. ๒๕๒๙ - ๒๕๓๐
๑๗.	นางจิระวรรณ	ศิริบุตร	พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๑
๑๘.	นายเจียม	เสาวภา	พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๒
๑๙.	นายศิริชัย	จิระบุญศรี	พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓
๒๐.	นายพิทยา	บุญชู	พ.ศ. ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔
๒๑.	นายบวร	กุลทนต์น	พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕
๒๒.	นายอาทิตย์	สินธพานนท์	พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๓๖
๒๓.	นายชำนาญ	วิวิรรณพงษ์	พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๓๘
๒๔.	นายพิศุทธิ์	สุดลาภา	พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙
๒๕.	นายสุภัทร์	สุทธิมนัส	พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๑
๒๖.	นายวิบูลย์	แสงชมภู	พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๓
๒๗.	นายสุพจน์	บำเพ็ญวัฒนา	พ.ศ. ๒๕๔๓ - ปัจจุบัน

หลวงพ่อวัดสวนตาล

โบสถ์วัดสวนตาล

พระพุทธรูปในโบสถ์วัดสวนตาล

วัดสวนตาล

นายอรรถพล แจ่มจรรยา^๑

วัดสวนตาลตั้งอยู่ข้างอาคารชุมสายโทรศัพท์ชลบุรี ถนนวิชิตสงคราม ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีโบสถ์เก่าแก่อายุ ๑ หลัง มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่น้อยบรรจุอยู่ในโบสถ์ดังกล่าว ๑๔ องค์ เรียกชื่อว่าโบสถ์วัดสวนตาลตำนานเล่าว่าโบสถ์และพระพุทธรูปในโบสถ์สร้างในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อมาปี ๒๕๐๗ ได้มีการปลูกสร้างอาคารศาลแขวงชลบุรีที่บริเวณด้านหน้าของโบสถ์ ศาลแขวงชลบุรีและวัดสวนตาลจึงเป็นที่รู้จักของประชาชนควบคู่กันมาโดยตลอด

ในปี ๒๕๓๙ ระหว่างที่นายสุภัทร สุทธิมนัส มาดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี ได้ร่วมกับผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่และผู้มีจิตศรัทธาทำการบูรณะ ซ่อมแซมวัดสวนตาล โดยระหว่างเดือนกันยายน - พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ทำการทาสีโบสถ์ทั้งหลัง ทำหลังคาโบสถ์ใหม่ หน้าโบสถ์ทำพื้นหินขัด และปรับปรุงพื้นที่บริเวณรอบ ๆ โบสถ์ให้ร่มรื่น สะอาดเรียบร้อย ระหว่างวันที่ ๗ - ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๐ จัดพิธีทำบุญและลงรักปิดทองพระพุทธรูปทุกองค์ภายในโบสถ์

ปัจจุบันสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชลบุรี เป็นผู้ดูแลรักษาวัดสวนตาล จัดเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดและให้ความสะดวกแก่ผู้มาสักการะบูชา วัดสวนตาลถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่ง เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียง กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว

๑ ผู้พิพากษาศาลแขวงชลบุรี

๒ มหินทร์ สุรดิษฐ์กร ดุลพาน เล่มที่ ๒ ปีที่ ๒๙ ประวัติศาลแขวงชลบุรี หน้า ๒๐๐

การแสดงปาฐกถาเฉลิมพระเกียรติ เรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับพระอัจฉริยภาพด้านกฎหมาย

วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๓ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา

ณ หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โดย ศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

ขอประทานกราบทูล ทราบฝ่าพระบาท :

เกล้ากระหม่อม นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ขอประทานอนุญาตใช้ภาษาสามัญในการแสดงปาฐกถาครั้งนี้ ควรสมควรแล้วแต่จะโปรด.

ท่านประธานศาลฎีกา, ท่านอธิการบดี, ท่านคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และท่านผู้มีเกียรติ ที่เคารพ :

ผมมีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับมอบหมายให้มาแสดงปาฐกถาเรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับพระอัจฉริยภาพด้านกฎหมายของพระองค์ สำหรับเรื่องพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้น ทุกคนก็ทราบอยู่แล้วว่ามีหลายหลากและมากทางด้วยกัน เช่น ในด้านการเกษตร เศรษฐศาสตร์ การปกครอง ภาษาไทย กีฬาและดนตรี เป็นอาทิ ซึ่งแต่ละทางก็ได้รับการพิจารณา ได้รับการวิจัย และกล่าวขวัญถึงเป็นอย่างมากแล้ว แต่ว่าพระอัจฉริยภาพทางกฎหมายนั้น แม้จะได้มีการกล่าวขวัญกันอยู่เหมือนกัน แต่จะน้อยกว่าในเรื่องอื่น ๆ อยู่มาก ผมเองก็เคยเรียบเรียงเรื่อง “พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในด้านกฎหมาย” แต่เป็นเวลา ๑๐ ปีเศษ มาแล้ว แต่กระนั้นก็ดี ในปัจจุบันนี้ถ้าจะพูดถึงเรื่องของข้อมูล หรือหลักฐานในเรื่องพระอัจฉริยภาพของพระองค์ ในด้านกฎหมายนั้นมียุ่พอสมควรและเท่าที่มีอยู่ก็มีค่าอย่างยิ่ง คือหนังสือประมวลพระราชดำรัสพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องกฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ จนถึง พ.ศ. ๒๕๒๙ ซึ่งคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และธนาคารทหารไทย จำกัด ได้จัดพิมพ์ขึ้น

- ๑ เนื่องจากเวลาในการแสดงปาฐกถาเรื่องนี้มีจำกัดมาก ผมจึงขอถือโอกาสนี้เพิ่มเติมข้อความที่แสดงปาฐกถาบางส่วนให้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งปรับปรุงปาฐกถาเรื่องนี้ใหม่บางตอนให้สมบูรณ์ด้วย
- ๒ พิมพ์เผยแพร่ในหนังสือ เพ็ญพระพิริยะเกินจะรำพัน สยามภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติ, พ.ศ. ๒๕๓๑

เผยแพร่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ และหนังสืออีกเล่มหนึ่งคือ ประมวลพระบรมราชาโฆวาทและพระราชดำรัส อันเกี่ยวเนื่องกับกฎหมาย ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๘๙ จนถึง ๒๕๔๐ ที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพิ่งจัดพิมพ์ขึ้นและอยู่ในมือของท่านผู้มีเกียรติขณะนี้แล้วนอกจากนั้นยังมีผลงานการวิจัยฉบับหนึ่ง คือ รายงานการวิจัยเรื่องแนวพระราชดำริทางกฎหมายในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งศาสตราจารย์วิชฌ์ เครื่องาม เป็นผู้วิจัยงานนี้เป็นงานวิจัยที่โดดเด่นชิ้นหนึ่งที่ผมเคยเห็นมา ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ น่าจะศึกษา และท่านอาจจะรับได้ว่า เป็นผลงานที่ดีเด่นจริง ๆ.

ในการแสดงปาฐกถาวันนี้ ผมใคร่จะขอแสดงความคิดเห็นในสองเรื่องด้วยกัน คือ :

(๑) พระอัจฉริยภาพด้านกฎหมาย ที่ปรากฏในพระบรมราชวินิจฉัยในการพระราชทานอภัยโทษ และจากที่ปรากฏในพระบรมราชาโฆวาทพระราชดำรัสต่าง ๆ^๑ ที่พระราชทานแก่นักกฎหมายหรือหมู่คณะ บุคคลอื่นแต่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามส่วนที่จะนำมาแสดงในวันนี้ ก็คงจะได้เพียงบาง เรื่องเท่าที่เวลาจะเอื้ออำนวย, และ

(๒) การจะนำเอาพระราชดำริในด้านกฎหมายอันมีค่าทั้งหลายด้านด้วยกันนี้มาประยุกต์ใช้ในวิชาชีพกฎหมายและในกระบวนการยุติธรรมของเราจะสามารถทำได้อย่างไรบ้าง.

การพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษทั้งหลาย

เรื่องแรกที่ใคร่จะนำมาแสดงก็คือ พระบรมราชวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ ให้แก่นักโทษทั้งหลาย เรื่องนี้เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับได้บัญญัติให้เป็นพระราชอำนาจอันเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์อย่างในฉบับปัจจุบันก็ได้แก่ มาตรา ๒๒๕ ที่กล่าวว่า : “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ” การพระราชทานอภัยโทษเป็น ขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีสองประเภท คือ ประเภทแรก การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป โดยมีการตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษขึ้นเป็นครั้งคราวตามโอกาสสำคัญของบ้านเมือง ดังเช่น ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา และในวโรกาสอันเป็นมหามงคลยิ่งที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ เป็นอาทิ อีกประเภทหนึ่ง คือ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลที่ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ การพระราชทานอภัยโทษทั้งสองประเภทเป็นนิติราชประเพณี ปฏิบัติติดต่อกันมาแต่โบราณกาล ณ ที่นี้ขอล่าถึงเฉพาะการพระราชทานอภัยโทษ แก่ผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล.

^๑ พระบรมราชาโฆวาทและพระราชดำรัสต่าง ๆ ที่อัญเชิญมาอ้างอิงในปาฐกถาเฉลิมพระเกียรติฉบับนี้ได้รับพระมหากรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว

สำหรับผู้ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานอภัยโทษไม่ว่าจะมากหรือน้อยต่างก็ซาบซึ้งไปชั่วชีวิต เพราะมีบ่อยครั้งที่กฎหมายไม่ได้ให้ความเป็นธรรมอย่างเพียงพอแก่ผู้ต้องโทษ แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ และอาศัยพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญนี้เองบุคคลเหล่านี้ก็ได้รับพระราชทานความยุติธรรมไปในท้ายที่สุด ผมใคร่ขอยกตัวอย่างหนึ่งเรื่อง เพื่อให้ท่านผู้มีเกียรติได้เห็นชัดเจนว่าที่กฎหมายไม่ยุติธรรมนั้น ไม่ยุติธรรม อย่างไรเหตุใดจึงจะต้องอาศัยพระบารมีหรืออาศัยการพระราชทานอภัยโทษจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

เรื่องนี้เป็นเรื่องนักโทษหญิงชาวต่างประเทศซึ่งมีเฮโรอินติดตัวอยู่เพียง ๒.๓๒ กรัม เท่านั้น ถูกจับได้ที่ท่าอากาศยานกรุงเทพในขณะที่กำลังจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักร หญิงผู้นี้ถูกฟ้องศาลเป็น จำเลยและให้การปฏิเสธ แต่ได้ความจากการพิจารณาของศาลว่า จำเลยมีเฮโรอินไว้ในครอบครองเพื่อนำ ออกนอกราชอาณาจักรจริง โทษสำหรับความผิดฐานนำเฮโรอินออกนอกราชอาณาจักร คือ จำคุกตลอด ชีวิตสถานเดียว โดยมีพิกัดต้องคำนึงว่าปริมาณเฮโรอินของกลางมีน้อยสักเพียงไร^๑ โปรดอย่าคิดว่าอะไร ๆ ก็ต้องโทษหนักเสมอ การลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นธรรมและเหมาะสมก็คือ ความหนักเบาของโทษควรได้ สัดส่วนกันกับความรุนแรงของการกระทำความผิดนั้น ไม่ใช่มากกว่านั้นหรือน้อยกว่านั้น รายนี้ปรากฏว่า จำเลย ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดฐานพยายามนำเฮโรอินออกนอกราชอาณาจักร กำหนดโทษจำคุก ๓๓ ปี ๔ เดือน เพราะจำเลยต้องโทษฐานพยายามกระทำความผิด ต้องรับโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมาย กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น เมื่อคำนวณแล้วตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๓ จึงเหลือโทษจำคุก เพียง ๓๓ ปี ๔ เดือน แม้ศาลจะพยายามหาทางลดหย่อนผ่อนโทษให้จำเลยมากกว่านี้ เพราะเฮโรอิน ของกลางมีเพียงเล็กน้อยก็ทำไม่ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ และกฎหมายต้องเป็นกฎหมาย ในท้ายที่สุดเมื่อนักโทษหญิงรายนี้ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ก็มีพระมหากรุณา โปรดเกล้า ฯ พระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวหลังจากที่ต้องจำมาแล้ว ๓ ปี ๗ เดือน^๒ ซึ่งถ้าเราคิดกัน ตามประสาชาวบ้านก็คงจะเห็นพ้องต้องกันว่า โทษที่นักโทษหญิงได้รับแล้วนั้นยุติธรรมเพราะเป็นโทษ ที่พอสมควรแก่ความร้ายแรงของความผิดของตนแล้ว เรื่องนี้น่าจะเป็นบทเรียนที่ดีสำหรับการบัญญัติ กฎหมายว่า การกำหนดโทษรุนแรงนั้น บางกรณีก็จำเป็นแต่หากไม่บัญญัติ ให้ศาลมีอำนาจได้ใช้ดุลพินิจ ตามสมควรแก่รูปคดีด้วยก็จะเกิดความยุติธรรมแก่ผู้ต้องโทษ นับว่าผู้ต้องโทษรายนี้ยังโชคดีที่ได้อาศัย พระมหากรุณาธิคุณ และพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ต้องโทษเพราะ

๑ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖๕ วรรคแรก

๒ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันความผิดฐานพยายามนำเฮโรอินออกนอกราชอาณาจักรยังมีโทษหนักกว่าที่ศาลกำหนด ในคดีนี้คือโทษจำคุกตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖๕ วรรคแรก ประกอบกับพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๗ ซึ่งกำหนดให้การพยายามกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้น เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ.

กฎหมายลงโทษรุนแรงเกินไป โดยศาลไม่มีโอกาส ลดหย่อนผ่อนโทษเช่นกรณีนี้ก็ยังมีไม่น้อย และแต่ละรายเมื่อทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษก็จักได้รับความยุติธรรมไปตามสมควรแก่รูปคดี.

ยังมีอีก ๒ ตัวอย่างที่ขอนำมากล่าวเพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์ในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ :

นักโทษชาวต่างประเทศอีกรายหนึ่งเป็นนักโทษชาย ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต กำลังป่วยหนักด้วยโรคเอดส์ในระยะปลาย จะมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน อาจจะเพียงไม่กี่วันหรือไม่ก็สัปดาห์ ได้ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ก็มีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ พระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว เพื่อให้มีโอกาสที่จะไปอยู่กับครอบครัวของตน ณ ถิ่นบ้านเกิด ในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต.

อีกรายหนึ่งเป็นนักโทษหญิงไทย อายุ ๖๒ ปี เปิดร้านขายยา ฉีดยาและจ่ายยาแก้อาการแพ้ภูมิก่อให้เกิดอันตราย ซึ่งต่อมาตาย นักโทษหญิงกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะและกระทำผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ศาลลงโทษฐานกระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายอันเป็นบทหนักเพียงบทเดียว ให้จำคุก ๓ ปี ต้องจำคุกมาแล้ว ๑ ปี ๖ เดือนเศษ นักโทษหญิงกับผู้ตายเกี่ยวข้องเป็นญาติกัน นักโทษหญิงได้มีเจตนาทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย แต่เป็นเพราะความประมาท ขาดความรู้ ความชำนาญในการรักษาคนไข้ การที่ถูกจำคุกมาถึง ๑ ปีเศษ คงจะพอทำให้หลงลืม และนักโทษหญิงก็สูงอายุแล้ว ระหว่างต้องโทษประพฤติตนเรียบร้อยอยู่ในระเบียบวินัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว.

ยังมีตัวอย่างพระบรมราชวินิจฉัยอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นแต่เพียงแสดงแจ้งประจักษ์ในพระมหากรุณาธิคุณเท่านั้น หากแต่ยังแสดงให้เห็นว่าทรงโปรดพระราชทานความยุติธรรมให้แก่บรรดานักโทษที่ต้องโทษสำหรับความผิดฐานเดียวกัน มิให้นักโทษรายใดได้รับโทษมากกว่านักโทษรายอื่น ๆ ด้วย หากไม่มีเหตุเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ดังเช่นในคดีหนึ่ง นักโทษชายคนหนึ่งร่วมกับนักโทษหญิงอีกคนหนึ่งมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย มีปริมาณ ๑.๒๐๕ กิโลกรัม นักโทษทั้งสองถูกจับได้พร้อมของกลางที่บริเวณสถานีรถไฟหาดใหญ่ นักโทษทั้งสองให้การรับสารภาพ นักโทษหญิงรับว่านำเฮโรอีนของกลางมาจากชุมพรเพื่อส่งมอบให้นักโทษชายไปส่งมอบให้พ่อค้ารายหนึ่งอีกต่อหนึ่งที่หาดใหญ่ ศาลชั้นต้นพิพากษานักโทษทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ให้เรียงกระทงลงโทษคือมีความผิดฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายกระทงหนึ่ง ให้จำคุกตลอดชีวิตและมีความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอีนอีกกระทงหนึ่ง ให้จำคุกตลอดชีวิต นักโทษทั้งสองคนให้การรับสารภาพ ลดโทษให้คนละกึ่งหนึ่ง คงจำคุกนักโทษทั้งสองคนกระทงละ ๒๕ ปี รวมจำคุกคนละ ๕๐ ปี นักโทษทั้งสองอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน นักโทษทั้งสองไม่ฎีกา คดีถึงที่สุดตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ต่อมานักโทษทั้งสองได้รับพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกา พระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. ๒๕๓๐ และ พ.ศ. ๒๕๓๙ รวม ๒ ครั้ง คงเหลือกำหนด

โทษจำคุกคนละ ๒๐ ปี ต้องจำคุกมาแล้วคนละ ๑๖ ปีเศษ จึงเหลือโทษจำคุกต่อไปอีกคนละ ๓ ปีเศษ.

อย่างไรก็ตามหลังจากที่คดีนี้ถึงที่สุดแล้ว บรรดานักโทษทั้งหลายที่ต้องคำพิพากษาในคดีต่อ ๆ มา ว่ามีความผิดทั้งสองฐานนี้ จะได้รับโทษจำคุกเพียงฐานเดียว คือต้องจำคุกเพียง ๒๕ ปี แทนที่จะเป็น ๕๐ ปี ทั้งนี้เพราะภายหลังคดีที่กล่าวนี้ศาลฎีกาได้วางแนวบรรทัดฐานใหม่ว่าในคดีประเภทนี้ศาลไม่เรียงกระทงลงโทษ เพราะถือว่าความผิดทั้งสองฐานนั้นเป็นกรรมเดียว ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ชอบด้วยเหตุผล และให้ลงโทษตามกฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดบทเดียว ถ้าความผิดที่กระทำทั้งสองฐานมีโทษเท่ากันก็ให้รับโทษฐานใดฐานหนึ่ง เพียงฐานเดียวเท่านั้นคือ ๒๕ ปี สำหรับคดีนี้ ทั้งนักโทษชายและหญิงต่างก็ได้รับพระราชทานอภัยโทษ ตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ๒ ฉบับ ที่กล่าวแล้ว จึงเหลือโทษจำคุกต่อไปเพียงคนละ ๓ ปีเศษ ซึ่งถ้าเป็นนักโทษรายอื่น ๆ ที่ต้องโทษฐานเดียวกันนี้ ในคดีที่ศาลพิพากษาหลังคดีนี้ เมื่อได้รับพระราชทาน อภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกา ๒ ฉบับ ดังกล่าวมาแล้วก็คงเหลือกำหนดโทษจำคุกทั้งสิ้นเพียง ๑๐ ปีเท่านั้น จึงควรจะพ้นโทษไปแล้ว แต่ในคดีนี้เฉพาะนักโทษชายเท่านั้นที่ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทาน อภัยโทษขึ้นมา จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ พระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไป อย่างไรก็ตาม นักโทษหญิงคู่คี่ของนักโทษชายมิได้ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นมาด้วย จึงมี พระราชกระแสให้นักโทษหญิงทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขึ้นมาตามขั้นตอนของกฎหมายในกระบวนการ พระราชทานอภัยโทษ เมื่อปรากฏว่านักโทษหญิงมีความประพฤติดีไม่เคยกระทำความผิดวินัยของทัณฑสถาน ทั้งได้รับโทษจำคุกมาแล้วถึง ๑๖ ปีเศษ ซึ่งเกินกว่ากำหนดโทษที่ควรจะได้รับคือ ๑๐ ปี และได้ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นมาแล้ว ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว ไปเช่นเดียวกันกับนักโทษชาย.

กระบวนการพระราชทานอภัยโทษนี้ เริ่มด้วยการที่ผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือ ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษโดยยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทย เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายความเห็นว่เรื่องนั้น ๆ ควรจะยกฎีกา หรือว่าควร จะพระราชทานอภัยโทษทั้งหมดหรือบางส่วน แล้วรัฐบาลก็จะรวบรวมความเห็นไว้ในสำนวนฎีกาเรื่องนั้น นำขึ้นถวายเพื่อทรงพิจารณา เมื่อสำนวนฎีกาเรื่องนั้นมาถึงสำนักราชเลขาธิการ คณะองคมนตรีก็จะทำ หน้าที่พิจารณาสำนวนฎีกาเรื่องนั้นต่อไปจากนั้นคณะองคมนตรีก็ถวายความเห็นอีกชั้นหนึ่งว่าคณะองคมนตรี เห็นอย่างไร เพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัย บางเรื่องที่ถวายความเห็นขึ้นไป ก็มีพระราชกระแสกลับลง มาว่าให้ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องนี้ต่อ หรือให้ทบทวนเรื่องนั้นเรื่องนี้ใหม่ ซึ่งบางครั้งคณะองคมนตรี ต้องยืมสำนวนคดีจากศาลที่พิพากษาคดีนั้น รวมทั้งสำนวนการสอบสวนของคดีนั้นมาพิจารณาประกอบ ก่อนถวายความเห็น จากนั้นจึงจะมีพระบรมราชวินิจฉัยของพระองค์เองบางครั้งก็ทรงเห็นด้วยกับ ความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย บางครั้งก็ทรงเห็นด้วยกับความเห็นของคณะองคมนตรี

บางครั้งก็ทรงเห็นต่างไป แล้วแต่จะทรงมีเหตุผลอย่างไร ปี ๒๕๔๒ ได้มีพระบรมราชวินิจฉัย ๙๒ เรื่อง ปี ๒๕๔๑ ๑๘๐ เรื่อง ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพลองคิดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์มากกว่า ๕๐ ปี จึงมีฎีกานักโทษที่ต้องทรงวินิจฉัยรวมทั้งหมดยี่หมื่นนับเป็นพัน ๆ เรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องจะทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยอย่างลึกซึ้งและสุขุม ทรงปรารถนาให้คณะองคมนตรีฟังเป็นครั้งคราวว่า เรื่องการพระราชทานอภัยโทษในรายนักรายนักรายนี้ทรงเห็นอย่างไร ผมใคร่จะขอกล่าวในที่นี้ว่า พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษซึ่งมีอยู่ตามรัฐธรรมนูญนี้ ได้ทรงใช้อย่างเคร่งครัดในกรอบของกฎหมาย และทรงใช้เพื่อพระราชทานความยุติธรรมและพระมหากรุณาธิคุณโดยตลอดทุกเรื่อง พระบรมราชวินิจฉัยและพระราชกระแสรับสั่งเกี่ยวกับฎีกานักโทษเหล่านี้แสดงให้เห็นแจ้งประจักษ์ว่าทรงพระปรีชาสามารถ ทรงสุขุมคัมภีรภาพ และทรงมีพระอัจฉริยภาพอันลึกซึ้งยิ่งนัก.

จริยธรรมแห่งวิชาชีพกฎหมาย

เรื่องสำคัญถัดไปที่ผมใคร่จะนำมากล่าวในที่นี้คือจริยธรรมแห่งวิชาชีพกฎหมายเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักว่า นักกฎหมายที่ดีนั้น จำต้องมีจริยธรรมแห่งวิชาชีพกฎหมายเป็นหลักธรรมประจำใจ ผมใคร่ขออัญเชิญพระบรมราโชวาทองค์หนึ่งที่ทรงกล่าวถึงจริยธรรมของนักกฎหมายเมื่อกว่ายี่สิบปีมาแล้ว แต่ก็ยังเป็นอมตะจนบัดนี้ มาให้ท่านผู้มีเกียรติได้พิจารณา ดังต่อไปนี้ :

“.....เมื่อกฎหมายของเราดีอยู่แล้ว จุดใหญ่ที่สำคัญที่สุดในการธำรงรักษาความยุติธรรมในบ้านเมือง จึงได้แก่การสร้างนักกฎหมายที่ดี ที่จะสามารถวิเคราะห์และใช้กฎหมายได้ตรงตามจุดประสงค์ ข้าพเจ้าจึงปรารถนาอย่างยิ่ง ที่จะให้ทุกคนสร้างตนให้เป็นนักกฎหมายที่ดี ที่แท้ โดยฝึกตนให้มีความกล้าในอาชีพของนักกฎหมาย คือกล้าที่จะปฏิบัติการไปตามความถูกต้องเที่ยงตรง ทั้งตามกฎหมายและศีลธรรม ไม่ปล่อยให้ภยันตรายคือความเอียงเอนไปด้วยความหวาดกลัวในอิทธิพลต่าง ๆ เข้าครอบงำ สำหรับเป็นกำลังส่งให้ทำงานได้ด้วยความองอาจ มั่นใจ และมุมนะ อีกประการหนึ่งต้องฝึกให้มีความเคารพเชื่อมั่นในสัจธรรมคือความถูกต้องตามคลองธรรม ตามความเป็นจริงอย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม ไม่เห็นสิ่งอื่นใดว่ายิ่งไปกว่าความจริง สำหรับป้องกันมิให้ความอยุติธรรมและความทุจริตเกิดขึ้น นอกจากนั้น ต้องฝึกให้มีความสุขุมถี่ถ้วนในกระบวนการทำงานทุกชั้นทุกตอน สำหรับระคับระคองป้องกันมิให้การทำงานบกพร่องผิดพลาด แม้ในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งนี้เพื่อทุกคนจักได้เป็นนักกฎหมายที่แท้จริง.....”

๑ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๑๘.

วิชาชีพกฎหมายเป็นวิชาชีพที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน เป็นวิชาชีพที่มีคุณอนันต์หากนักกฎหมายมีจริยธรรมแห่งวิชาชีพ แต่ก็มีโทษมหันต์ถ้านักกฎหมายไร้จริยธรรม นักกฎหมายจึงควรตั้งปณิธานอันแน่วแน่ที่จะบำเพ็ญตนตามพระบรมราโชวาทของคณะรัฐมนตรี เพื่อจักได้ประกอบวิชาชีพนี้ด้วยความถูกต้องเที่ยงตรง ทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ยึดมั่นในสัจธรรมหรือความถูกต้องตามคลองธรรม ปฏิบัติงานด้วยความสุขุมและถี่ถ้วน พร้อมทั้งมีความกล้าที่จะกระทำตามปณิธานที่ตั้งไว้ นั้น โดยไม่หวั่นเกรงอิทธิพลใด ๆ หรือผลสะท้อนอันไม่พึงปรารถนา หรือภัยอันตรายใด ๆ แล้วถ้าปฏิบัติได้ดังนี้ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นนักกฎหมายในอุดมคติ ควรที่วงการนักกฎหมายจะพึงสรรเสริญและยกย่องนักกฎหมายผู้นั้นว่าเป็นนักกฎหมายตัวอย่างที่นักกฎหมายทั้งหลายพึงเอาอย่าง นักกฎหมายผู้นั้นย่อมเป็นผู้ที่มาช่วยเทิดทูนพูนเพิ่มเกียรติภูมิแห่งวิชาชีพกฎหมายให้สูงส่งโดยแท้ อันเป็นสิ่งที่สุดปรารถนาในวิชาชีพกฎหมาย.

การตีความกฎหมาย

เรื่องต่อไปที่ผมขอนำมากล่าวให้ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพได้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ด้านกฎหมาย คือ เรื่องการตีความกฎหมาย อันเป็นหัวใจของวิชาชีพกฎหมาย นักกฎหมายที่จะถือว่าเป็นนักกฎหมายที่ดีได้ จะต้องมีความดี มีหลักการดีและเจตนาดีในเรื่องของการตีความ เรื่องนี้มีพระบรมราโชวาทองค์หนึ่งเมื่อปีเศษมาแล้วว่า :

“.....กฎหมายทั้งปวงจะดำรงความยุติธรรมและถูกต้องเที่ยงตรง หรือจะดำรงความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิภาพเต็มเปี่ยมอยู่ได้หรือไม่เพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการใช้ คือถ้าใช้ให้ได้ถูกวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ จริงแล้ว ก็ะทรงความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิภาพอันสมบูรณ์ไว้ได้ แต่ถ้าหากนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ โดยการพลิกแพลงบิดพลิ้วให้ผันผวนไปด้วยความหลงผิด ด้วยอคติ หรือด้วยเจตนาอันไม่สุจริตต่าง ๆ กฎหมายก็เสื่อมความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิภาพลงทันที และกลีบกลายเป็นพิษเป็นภัยแก่ประชาชนอย่างใหญ่หลวง ผู้ที่ต้องการจะใช้กฎหมายสร้างสรรค์ความผาสุกสงบและความเป็นปึกแผ่นก้าวหน้าของประชาชนและบ้านเมือง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาวัตถุประสงค์อันจริงแท้ของกฎหมายแต่ละฉบับไว้ให้แน่วแน่เสมอไป อย่างไม่มีข้อแม้ประการใด ๆ พร้อมทั้งต้องรักษาอุดมคติ จรรยา ความสุจริต และมโนธรรมของนักกฎหมายไว้โดยรอบคอบเคร่งครัดเสมอด้วยรักษาชีวิตของตนเอง.....”

๑ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๒๐.

พระบรมราชาบาทนี้เป็นข้อเตือนใจของนักกฎหมายทั่วไปว่า เรื่องการตีความกฎหมายนี้สำคัญที่สุด เราจะพบปัญหาในการตีความกฎหมายอยู่เสมอที่เป็นเรื่องก้ำกึ่งกันจะตีความเป็นขวาก็ได้จะตีความเป็นดำก็ได้ แล้วแต่เหตุผล แล้วแต่หลักการตีความกฎหมายซึ่งมีอยู่มากมายที่จะนำมาปรับ การตีความได้ทั้งขาวและดำนี้ ผู้ตีความต้องมีหลักธรรมประจำใจอย่างที่ว่าพระราชาท่านเอาไว้เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าไม่มีหลักธรรมนี้ ไม่เคารพในเรื่องของความถูกต้องชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าไม่เคารพต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายนั่นเอง จะเป็นอันตรายมาก.

ในส่วนพระองค์เอง ทรงสนพระทัยเป็นพิเศษในเรื่องการตีความรัฐธรรมนูญ ยิ่งตอนนี้มีปัญหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญบ่อย ๆ มักจะมีพระราชกระแสรับสั่งถามว่าปัญหาที่กำลังโต้เถียงกันอยู่ในบ้านเมืองเวลานั้น ๆ คณะองคมนตรีเห็นอย่างไร บางครั้งก็มีพระราชกระแสรับสั่งถามลงมาว่า ถ้าปัญหาไม่ใช่อย่างนั้น แต่เป็นอีกอย่างหนึ่งจะเห็นอย่างไร ในบางครั้งทรงทักท้วงลงมาขอให้ทบทวนความเห็นใหม่ เพราะมีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมอย่างนี้เป็นต้น ในการจะมีพระบรมราชวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหากฎหมายจะทรงรับฟังความเห็นและเหตุผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อนเสมอ.

อนึ่ง สมควรกล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า ความเห็นทางกฎหมายนั้นอาจจะแตกต่างกันได้เสมอ ไม่ใช่ความเห็นของคณะองคมนตรีหรือขององคมนตรีคนใดก็ตามที่ได้รับพระราชกระแสรับสั่งถามมาจะต้องเหมือนกันหรือตรงกับฝ่ายอื่นเสมอไปในการตีความกฎหมายนั้นบางครั้งไม่อาจกล่าวได้ว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด เพราะอาจคิดต่างกันได้และบางครั้งอาจจะมีท่านอื่นเห็นด้วยบางส่วน ไม่เห็นด้วยอีกบางส่วนก็เป็นได้ ฝ่ายใดน่าเชื่อถือหรือยึดถือได้มากกว่ากันย่อมอยู่ที่เหตุผลที่อ้างอิงประกอบความเห็นนั้นว่ามีน้ำหนักเพียงใด.

พระบรมราชาบาทที่อ้างถึงองค์นี้ มีข้อนำใคร่ครวญอย่างยิ่งอีกตอนหนึ่ง คือ ทรงเน้นย้ำในตอนท้ายว่าให้เนติบัณฑิตใหม่ทั้งหลาย “ต้องรักษาวินัยประสงคอันแท้จริงของกฎหมายแต่ละฉบับไว้ให้แน่วแน่เสมอไป อย่างไม่มีข้อแม้ประการใด ๆ พร้อมทั้งต้องรักษาอุดมคติ จรรยา ความสุจริต และมโนธรรมของนักกฎหมายไว้โดยรอบคอบเคร่งครัดเสมอด้วยรักษาศีลชีวิตของตนเอง.”

พระบรมราชาบาทของคณิศร สอนะทอนให้เห็นเด่นชัดว่า ทรงเข้าใจพระทัยในจิตใจของนักกฎหมาย และทรงเข้าใจปัญหากฎหมายทั้งหลายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง.

ความยุติธรรม

เรื่องสำคัญที่สุดอีกเรื่องหนึ่งของวิชาชีพกฎหมายก็คือ ความยุติธรรม เรื่องนี้มีพระบรมราชาบาทดังที่เราได้เห็นกันส่วนหนึ่งแล้วจากวิดิทัศน์เมื่อสักครู่นี้ ซึ่งผมขออัญเชิญมาแสดงซ้ำอีกครั้งหนึ่งคือ :

“...กฎหมายทั้งปวงนั้น เราบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นปัจจัยสำหรับรักษาความยุติธรรม กล่าวโดยสรุป คือ ใช้เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติปฏิบัติของมหาชนสถานหนึ่งกับใช้เป็นแม่บทในการพิจารณาตัดสินความประพฤติปฏิบัตินั้น ๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงตรงอีกสถานหนึ่ง

โดยที่กฎหมายเป็นแต่เครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมดังกล่าว จึงไม่ควรจะถือว่ามีความสำคัญ ยิ่งไปกว่าความยุติธรรม หากควรจะต้องถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมายและอยู่เหนือกฎหมาย การพิจารณาพิพากษารรคดีใด ๆ โดยคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น จะไม่เป็นการเพียงพอ จำต้องคำนึงถึงความยุติธรรม ซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ....”

สิ่งที่น่าทึ่งเป็นอย่างยิ่งก็คือ เมื่อหนึ่งร้อยปีเศษมาแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงมีแนวพระราชดำริเช่นเดียวกันนี้ ดังเช่นในเรื่องความมรดก ทรงมีพระราชหัตถเลขาซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า : “...การที่เจ้าแผ่นดินใช้อำนาจเกินกฎหมาย แต่ไม่เกินกำหนดพระบรมเดชานุภาพของเจ้าแผ่นดินเมืองนี้ ...ได้มีผลอันดีในทางยุติธรรม...” และทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยไว้ตามแนวพระราชดำรินี้ในพระราชธรรมพิเศษในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๕/๑๒๑ ”

แนวปฏิบัติของศาลยุติธรรมไทยในปัจจุบันมีอยู่ ๒ แนวคือ :

แนวที่ ๑ แนวปฏิบัติของศาลยุติธรรมที่ถือตามแนวพระราชดำริที่ว่า ในกรณีที่กฎหมายกับความยุติธรรมขัดแย้งกัน ต้องถือเอาความยุติธรรมเป็นสำคัญ :

ก. กรณีที่กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือหลักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law)^๑

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างกฎหมายที่มีโทษทางอาญาอันมีผลย้อนหลัง ๒ เรื่อง คือ :

- ๑ พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ เนติบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๑๕.
- ๒ พระราชหัตถเลขาที่ ๑๑/๒๗๒ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๔.
- ๓ รายละเอียดของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๕/๑๒๑ โปรดดูหน้า ๑๕ ในปาฐกถาเฉลิมพระเกียรติ ฯ นี้.
- ๔ หลักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law หรือ Law of Nature) นี้เป็นหลักกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุดหลักหนึ่ง หลักกฎหมายนี้ยึดมั่นในระบบแห่งสิทธิของบุคคลอันเท่าเทียมกันที่ต้องเป็นไปตามธรรมชาติ รากฐานแห่งหลักกฎหมายนี้คือเหตุผลที่ถูกต้อง กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายที่ยุติธรรม ยั่งยืน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง อาริสโตเติล ปราชญ์ชาวกรีกโบราณเป็นผู้หนึ่งซึ่งเริ่มเน้นความสำคัญของกฎหมายธรรมชาตินี้กล่าวว่า กฎหมายธรรมชาติแตกต่างจากกฎหมายของบ้านเมือง (positive law) อันเป็นกฎหมายที่สังคมมนุษย์หรือองค์กรแห่งรัฐบัญญัติขึ้นใช้ในแต่ละท้องถิ่นในแต่ละสมัย กฎหมายบ้านเมืองที่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ ถ้าขัดหรือแย้งกัน ต้องถือกฎหมายธรรมชาติเป็นสำคัญ หลักกฎหมายธรรมชาตินี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเคลือบคลุมและซับซ้อนเกินไปมาก ในศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งเป็นยุครุ่งเรืองของสำนักกฎหมายลัทธิ โพซิทิวิสม์ (Legal Positivism) ซึ่งถือว่ากฎหมายเป็นใหญ่ ความยุติธรรมตามธรรมชาติจะขัดหรือแย้งต่อกฎหมายของบ้านเมืองมิได้ ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่ใช้คอมมอนลอว์ของอังกฤษ ถือเป็นหลักสำคัญมาจนถึงทุกวันนี้ รวมทั้งประเทศไทยด้วย แต่มาในปัจจุบันหลักกฎหมายธรรมชาติดังกล่าวได้รับการยอมรับมากขึ้นเป็นลำดับ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็มีรากเหง้ามาจากหลักกฎหมายธรรมชาตินี้ : David M.Walker, The Oxford Companion to Law (Oxford : Clarendon Press.1980 pp.867 -868.)

ตัวอย่างกฎหมายฉบับแรก : พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กฎหมายได้บัญญัติย้อนหลังลงโทษการกระทำ การเขียน การพูด ฯลฯ ที่แล้วมาย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๑๔ กฎหมายนี้จึงเป็นโมฆะ จะใช้บังคับไม่ได้และศาลเป็นผู้มีอำนาจที่จะชี้ขาดว่ากฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเป็นโมฆะตามมาตรา ๖๑ ได้^๑

ตัวอย่างกฎหมายฉบับที่สอง : ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๖ (ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖) ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยในประเด็นสำคัญว่า :

(๑) เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่ใช้บังคับย้อนหลังในเรื่องของการมีทรัพย์สินร่ำรวยผิดปกติ ผิดวิสัยของผู้ประกอบอาชีพโดยสุจริต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ จึงใช้บังคับไม่ได้.

(๒) ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ นี้ให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับผู้ร้องเป็นการให้องค์กรซึ่งมิใช่ศาลยุติธรรมทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาเสียเอง จึงขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย ศาลฎีกาจึงสั่งเพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการนี้ได้.^๒

การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ากฎหมายทั้งสองฉบับในทั้งสองคดีตัวอย่างนี้ใช้บังคับไม่ได้เป็นการใช้อำนาจของศาลฎีกาเองวินิจฉัยซึ่งขณะที่วินิจฉัยนั้น ไม่อยู่ในช่วงเวลาที่มิฉะนั้นการรัฐธรรมนูญ หรือศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ.

ข. กรณีที่กฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นอุปสรรคต่อการให้ความยุติธรรมในการพิจารณาคดี

กฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาและขั้นตอนของการพิจารณาพิพากษารรคดี (an adjective law) หากกฎหมายดังกล่าวเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาคดี ศาลก็ไม่ถือเคร่งครัดตามกฎหมายนั้นเสมอไปแต่ผ่อนปรนให้คู่ความไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้น โดยถือเอาความยุติธรรมเป็นที่ตั้ง เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๖ กำหนดให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาได้ต่อเมื่อคู่ความได้โต้แย้งคำสั่งนั้นไว้แล้ว ในคดีหนึ่ง ศาลชั้นต้นมีคำสั่งว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบและสืบพยานจำเลยไปเลย และมีคำพิพากษาในวันนั้น ซึ่งศาลชั้นต้นมีอำนาจทำได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้โจทก์จะไม่ได้โต้แย้งคำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โจทก์ก็ยังมีสิทธิอุทธรณ์ได้ เพราะศาลฎีกาเห็นว่า ศาลจำต้องให้คู่ความมีโอกาสและมีเวลาพอสมควรที่จะโต้แย้งคำสั่งนั้นได้ด้วย.^๓

๑ คำพิพากษาศาล คดีอาชญากรรมสงคราม ที่ ๑/๒๔๘๘ ระหว่างคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม โจทก์ กับ พันโท พระสารสาสน์ พลจันทร์ จำเลย.

๒ คำสั่งศาลฎีกาที่ ๙๒๐/๒๕๓๖.

๓ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๘๗/๒๕๔๔ คดีอื่นที่ตัดสินทำนองเดียวกันนี้มีอีกหลายคดี เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๗/๒๕๐๐ ; และ ๑๑/๒๕๑๘.

เหตุที่ศาลฎีกาถือปฏิบัติมาเช่นนี้ก็เพราะเห็นว่ากฎหมายวิธีสบัญญัตินั้นเป็นเพียงกฎหมายที่รองรับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายสารบัญญัติ (a substantive law) เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น จึงมีความสำคัญน้อยกว่ากฎหมายสารบัญญัติ ศาลจึงไม่เข้มงวดในเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมายวิธีสบัญญัติมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้นเองเป็นอุปสรรคต่อการให้ความยุติธรรมในการพิจารณาคดี.

แนวที่ ๒ แนวปฏิบัติของศาลยุติธรรมที่ถือกฎหมายเป็นสำคัญ ในกรณีที่กฎหมายกับความยุติธรรมขัดแย้งกัน

นอกจากกรณีที่กฎหมายขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือหลักกฎหมายธรรมชาติและกฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นอุปสรรคต่อการให้ความยุติธรรมในการพิจารณาคดีที่กล่าวในแนวที่ ๑ แล้ว แนวปฏิบัติของศาลยุติธรรมมักถือกฎหมายเป็นสำคัญ ในกรณีที่กฎหมายกับความยุติธรรมขัดแย้งกัน ทั้งนี้เพราะศาลยุติธรรมถือว่าศาลเป็นเพียงผู้ใช้กฎหมาย มีกฎหมายอย่างไรก็ต้องใช้ไปตามนั้น ถ้าหากปรากฏว่ากฎหมายบทใดไม่ยุติธรรม ศาลก็ต้องตัดสินใจคดีไปตามที่ไม่ยุติธรรมนั้นจนกว่ากฎหมายบทนั้นจะได้รับการแก้ไข เพราะอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขกฎหมายไม่ได้อยู่ที่ศาล หากแต่อยู่ที่ฝ่ายนิติบัญญัติ นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๓๓ บัญญัติว่า : “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” และมาตรา ๒๔๙ บัญญัติว่า : “ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย” รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เช่นนี้ในกรณีที่กฎหมายกับความยุติธรรมขัดแย้งกันกฎหมายไม่เอื้ออำนวยให้ถือว่าความยุติธรรมสำคัญกว่ากฎหมาย เพราะถือว่าอำนาจในการออกกฎหมายหรือเปลี่ยนแปลงกฎหมายอยู่ที่ฝ่ายนิติบัญญัติ มิใช่อยู่ที่ศาล.

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาในทางปฏิบัติโดยเฉพาะ เพื่อความเข้าใจปัญหาเหล่านี้อย่างแท้จริง ผมใคร่ขอยกเรื่องในคดีจริง ๆ มาแสดงเป็นตัวอย่าง ๒ เรื่อง และใคร่ขอเรียนเชิญท่านผู้มีเกียรติที่เคารพนับถึลลังก์ศาลยุติธรรมด้วยกันกับผม โดยเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี ๒ เรื่องนี้ :

คดีแรก โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยรับเด็กเป็นบุตร

ข้อเท็จจริงมีว่า เมื่อก่อน พ.ศ. ๒๕๑๙ โจทก์ซึ่งเป็นมารดาเด็ก กับจำเลย ต่างก็เป็นคนงานในโรงงานทำปลาด้วยกัน ตอนเลิกงานกลับบ้านด้วยกัน ได้เสียกันในทุกนา ๑๐ กว่าครั้ง โจทก์ตั้งครรภ์จึงบอกจำเลย จำเลยให้คำมั่นต่อโจทก์ว่าจะเลี้ยงดูและรับเด็กเป็นบุตร จำเลยเคยให้รูปถ่ายและของขวัญแก่โจทก์ แต่พอโจทก์คลอดบุตร จำเลยไม่ยอมรับเด็กนั้นเป็นบุตรของตน และไม่ยอมติดต่อกับโจทก์อีก โจทก์จึงฟ้องให้จำเลยรับว่าเด็กที่คลอดเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของจำเลย ขณะนั้นกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีนี้คือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตรา ๑๕๒๙ (เดิม) บัญญัติว่า : “การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรให้มีได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(๔) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้

(๕) เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
-----”

บังเอิญคดีนี้เป็นสำนวนคดีของผมเองเมื่อเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะอยู่ที่ศาลฎีกา และเป็นคดีสุดท้ายของผมที่ศาลฎีกาด้วย ผมใคร่ครวญอยู่นาน เพราะผมเห็นว่ากฎหมายบทนี้ไม่เป็นธรรมแก่โจทก์และบุตรอย่างยิ่ง แต่ก็ไม่ทราบว่าจะหาทางออกอย่างไร ผมยังไม่ได้ปรึกษาองค์คณะของผมอย่างเป็นทางการจะลักษณะ เพราะคิดว่าอย่างน้อย ผมเองต้องมีเหตุผลที่หนักแน่นพอที่จะตัดสินใจแตกต่างไปจากหลักปฏิบัติปัจจุบัน จึงยังไม่ได้คุยกันในรายละเอียด ผมพยายามใคร่ครวญในเบื้องต้นว่าควรจะมีเหตุผลอะไรแต่ก็จนปัญญาจริง ๆ จะออกไปทางไหนก็ไม่ได้ เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ต้องมีการอยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาที่หญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้ โจทก์จึงจะมีสิทธิฟ้องได้ พอถึงเวลาที่ผมลาออกจากศาลฎีกาเพื่อรับตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๑๙ หลังจากที่พ้นจากตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลแล้ว ผมก็ยังอยากจะทราบว่า ศาลฎีกาตัดสินคดีนี้อย่างไร ปรากฏว่าคดีนี้ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะรับ “มรดกความ” จากผมไป ผมคิดว่าศาสตราจารย์บัญญัติ ฯ ก็ประสบปัญหาอย่างผมเหมือนกัน ท่านจึงต้องนำคดีนี้เข้าที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาตัดสินยกฟ้อง เพราะโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้^๑ ท่านผู้มีเกียรติที่ผมเชิญชวนให้นั่งบัลลังก์ศาลยุติธรรมกับผม เราจะพิจารณาคดีเรื่องนี้อย่างไร ? เรื่องนี้กฎหมายว่าไว้อย่างชัดเจน เราจะเลี่ยงออกไปจากกฎหมายได้อย่างไร นี่เป็นปัญหาที่เราต้องพิจารณากันต่อไป อย่างไรก็ตามเดี๋ยวนี้ถ้าเรื่องนี้เกิดขึ้นอีก จะไม่ปัญหาแล้วเพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บทนี้ได้รับการแก้ไขแล้ว จากมาตรา ๑๕๒๙ (๔) เดิมมาเป็นมาตรา ๑๕๕๕ ใหม่ ซึ่งบัญญัติว่า : “การฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายให้มีได้แต่ในกรณีต่อไปนี้

(๖) เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นมิได้เป็นบุตรของชายอื่น”

จึงหมดปัญหาแล้ว แต่ว่าเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาลักษณะกฎหมายที่ว่าความยุติธรรมควรมาก่อนกฎหมายข้อนี้ ผมคิดว่าเราควรเก็บเรื่องนี้ไว้พิจารณาใคร่ครวญต่อไปด้วย.

๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐/๒๕๒๐ (ประชุมใหญ่)

คดีที่สอง ยายรับมรดกของหลานชาย

คดีนี้เกิดขึ้นในครั้งรัชกาลที่ ๕ ข้อเท็จจริงมีว่า ยายอายุ ๘๐ ปี ลูกก็ตายแล้วไม่มีญาติอื่น ๆ ที่มีชีวิตเหลืออยู่อีกเลย นอกจากหลานชายคนเดียว ยายมีทรัพย์สินสมบัติทั้งเนื้อทั้งตัว คือกระบือ ๑๐๐ ตัว ราคาตัวละ ๔ เหรียญ รวมแล้ว ๔๐๐ เหรียญ ยายยกกระบือทั้ง ๑๐๐ ตัว ให้หลานชายทั้งหมด มุ่งฝากผีฝากไข้ไว้กับหลานชาย ให้หลานชายช่วยเลี้ยงดูจนจบจนชีวิตจะหาไม่ ต่อมาหลานชายแต่งงาน หลานชายกับหลานสะใภ้มีลูก ๒ คน ต่อมาหลานชายตาย ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ระหว่างที่หลานชายอยู่กับหลานสะใภ้หากินมีเงินมีทองขึ้นมา ๒๐๐ เหรียญ ปัญหาว่าจะแบ่งมรดกของหลานชายอันได้แก่ เงิน ๔๐๐ เหรียญ ของราคากระบือ กับ ๒๐๐ เหรียญ อันเป็นเงินที่ได้มาระหว่างสมรสอย่างไร ถ้าถือตามกฎหมายขณะนั้น เมื่อหลานชาย ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ยายจะไม่ได้รับมรดกของหลานชายเลยจนบาทเดียว เพราะตามกฎหมายลักษณะมรดก ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติสนิทรับไปแล้ว ทายาทที่เป็นญาติห่างก็ไม่ได้รับ ตามหลักกฎหมายที่ว่าญาติสนิทตัดญาติห่าง กรณีนี้หลานชายมีทั้งภริยาและบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ ตามกฎหมายภริยาและบุตรเป็นญาติอันดับที่สนิทกับเจ้ามรดกมากที่สุดก็รับมรดกรายนี้ไป ส่วนยายห่างไปหน่อยก็ไม่ได้เลย ตามกฎหมายในเวลานั้นยายอดตาย ไม่มีอะไรเหลือเป็นทรัพย์สินมรดกตกทอดแก่ตนเลย คดีเรื่องนี้ขึ้นสู่ศาลฎีกา ศาลฎีกาขณะนั้นก็ทำอะไรไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาขณะนั้นขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งกฎหมายสมัยนั้นยังเปิดทางให้ทำได้ พระองค์มีพระบรมราชวินิจฉัยลงมาว่าเงิน ๒๐๐ เหรียญ ที่หลานชายและหลานสะใภ้ทำมาหาได้ ให้แบ่งระหว่างหลานสะใภ้กับลูกสองคน หลานสะใภ้ได้ครึ่งหนึ่ง คือ ๑๐๐ เหรียญ ลูกสองคนได้ไปอีกครั้งหนึ่ง คือได้คนละ ๕๐ เหรียญ แต่กระบือ ๑๐๐ ตัวนั้น ทรงให้แบ่งเป็น ๒ ส่วนเท่า ๆ กัน คือให้หลานสะใภ้ครึ่งหนึ่ง ให้ยายอีกครั้งหนึ่ง นี่เป็นพระราชธรรมพิเศษ.

- ๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๕/๑๒๑ : คดีที่ศาลฎีกาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อมีพระบรมราชวินิจฉัยลงมาแล้วก็เรียกว่า “พระราชธรรมพิเศษ” ในการมีพระบรมราชวินิจฉัยเกินกฎหมายนี้ ทรงเคยรับสั่งไว้ก่อนแล้วว่า “.....ที่พระเจ้าแผ่นดินใช้อำนาจเกินกฎหมาย แต่ไม่เกินกำหนดพระบรมเดชานุภาพของเจ้าแผ่นดินเมืองนี้.....มีผลอันดีในทางยุติธรรม” (พระราชหัตถเลขาที่ ๑๑/๒๗๒ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๑๑๔) ถ้าข้อเท็จจริงในคดีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๕๕/๑๒๑ เกิดขึ้นขณะนั้น การแบ่งมรดกจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือทรัพย์สินที่ยายยกให้หลานชาย คือกระบือ ๑๐๐ ตัว มีมูลค่า ๔๐๐ เหรียญ เป็นสินส่วนตัวของหลานชาย เพราะได้มาก่อนสมรส ส่วนทรัพย์สินที่หลานชายกับหลานสะใภ้ทำมาหากินมีทรัพย์สินร่วมกัน ๒๐๐ เหรียญนั้น เป็นสินสมรส เมื่อหลานชายตาย ส่วนที่ตกเป็นมรดกของหลานชาย ได้แก่ ค่ากระบือ ๑๐๐ ตัว ๔๐๐ เหรียญ และเงินครึ่งหนึ่งของสินสมรส คือ ๑๐๐ เหรียญ รวมเป็นมรดก ๙๐๐ เหรียญ หลานชายตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ มรดกจึงตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม ผู้มีสิทธิได้รับมรดกคือหลานสะใภ้และบุตรอีก ๒ คน หลานสะใภ้ได้รับมรดกเสมือนเป็นทายาทชั้นบุตร (มาตรา ๑๖๓๕ (๑)) ส่วนยายเป็นทายาทโดยธรรมอันดับ ๕ (มาตรา ๑๖๒๗) จึงถูกตัดมิให้รับมรดก (มาตรา ๑๖๓๐) ดังนั้นมรดกของหลานชาย ๙๐๐ เหรียญ จึงต้องแบ่งเป็น ๓ ส่วน ส่วนละ ๓๐๐ เหรียญ หลานสะใภ้ได้ ๓๐๐ เหรียญ บุตร ๒ คน ได้คนละ ๓๐๐ เหรียญ หลานสะใภ้ได้ไปรวมทั้งสินส่วนตัว (ที่แบ่งจากสินสมรสเมื่อหลานชายตาย (มาตรา ๑๕๓๓) อีก ๑๐๐ เหรียญ เป็นเงิน ๔๐๐ เหรียญ ส่วนยายไม่มีสิทธิได้มรดกจากหลานชายเลย ทั้ง ๆ ที่กระบือ ๑๐๐ ตัว เคยเป็นทรัพย์สินของยายมาก่อน ถ้าถือแนวปฏิบัติในปัจจุบันของศาลยุติธรรมในแง่ของความยุติธรรมก็เห็นในแง่ของมนุษยธรรมก็ดียายต้องตกกระกำลำบากเพราะไม่มีทรัพย์สินสำหรับดำรงชีพต่อไป.

ตามคติตัวอย่างทั้งสองตัวอย่างที่ยกมานี้ ย่อมเห็นพ้องต้องกันว่า กฎหมายไม่ยุติธรรมแก่คู่ความเป็นอย่างยิ่ง แต่ปัจจุบันศาลก็ทำอะไรไม่ได้นอกจากยกฟ้องโจทก์เท่านั้น ไม่มีกรณีที่จะหลุดเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยอีกชั้นหนึ่ง เช่นสมัยรัชกาลที่ ๕.^๑

แนวพระราชดำริที่ว่า ในกรณีที่กฎหมายขัดต่อความยุติธรรม ต้องถือความยุติธรรมเป็นสำคัญนั้น สอดคล้องกับสามัญสำนึกเป็นอย่างยิ่ง มีหลักกฎหมายสากลสนับสนุนอยู่ คือหลักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ที่อ้างถึงข้างต้น อนึ่งมีสุภาษิตกฎหมายโรมันบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า : “ผู้พิพากษาที่ดีย่อมวินิจฉัยคดีตามหลักแห่งความยุติธรรมและความถูกต้องและถือความยุติธรรมสำคัญกว่ากฎหมาย” (BONUS JUDEX SECUNDUM AEQUUM ET BONUM JUDICAT, ET AEQUITATEM STRICTO JURI PRAEFERT : A GOOD JUDGE DECIDES ACCORDING TO JUSTICE AND RIGHT AND PREFERS EQUITY TO STRICT LAW.)

แนวปฏิบัติของศาลยุติธรรมแนวที่สองนี้ถือเอากฎหมายเป็นสำคัญ หากกฎหมายกับความยุติธรรมขัดแย้งกันเราก็ถือตามหลักกฎหมายอังกฤษซึ่งแม้ในปัจจุบันก็ยังเป็นอยู่อย่างนี้ อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายอังกฤษดังกล่าวก็มีผู้คัดค้านอยู่เป็นอันมาก ลอร์ด เดนนิง (Lord Denning) ซึ่งเป็นอดีตอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่มีความสามารถสูงยิ่งท่านหนึ่งและได้รับการยกย่องสรรเสริญจากนักกฎหมายทั่วโลกว่าเป็นนักกฎหมายแห่งศตวรรษที่ ๒๐ ให้ความเห็นว่าในการพิจารณาพิพากษารอคิดนั้น หน้าที่ของผู้พิพากษาก็คือให้ความยุติธรรมแก่คู่ความทั้งหลาย ก็เมื่อกฎหมายไม่ยุติธรรมจะถือตามกฎหมายอย่างไรได้ท่านกล่าวว่า ท่านเองไม่มีหน้าที่อื่นใด นอกจากจะให้ความยุติธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย เพราะถ้าหากจะรอไปจนกว่าจะได้มีการแก้ไขกฎหมายซึ่งเกี่ยวกับคดีที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่คู่ความก็จะไม่ได้รับความยุติธรรมอยู่นั่นเอง เมื่อมีการฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ของลอร์ด เดนนิง ไปยังศาลฎีกาขุนนาง (เทียบได้กับศาลฎีกาของเรา) ศาลฎีกาขุนนางก็ตัดสินกลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ของท่านอ้างว่าศาลไม่มีหน้าที่ไปบัญญัติกฎหมายใหม่ แต่เป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะออกกฎหมายมาอุดช่องว่างของกฎหมายนั่นเองในภายหลัง.^๒

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมาย่อมเห็นได้ว่าการถือเอาความยุติธรรมเป็นสำคัญย่อมมีน้ำหนักดีกว่าการถือกฎหมายเป็นสำคัญ แม้กระนั้นก็ตามยังมีปัญหาในทางปฏิบัติที่น่าจะพิจารณาอีกปัญหานึ่งคือ อย่างไรที่เรียกว่ายุติธรรม บางท่านพูดว่าอย่างนี้ไม่ยุติธรรม แต่อีกท่านบอกว่าอย่างนี้ยุติธรรมแล้ว ยกตัวอย่าง กรณีที่พูดถึงเรื่องการกำหนดโทษเฮโรอีนโดยไม่คำนึงว่าปริมาณเฮโรอีนของกลางมีเท่าไร ตัดสินจำคุกตลอดชีวิต บางท่านเห็นว่ายุติธรรมแล้ว แต่บางท่านเห็นว่าโทษแรงเกินไป

^๑ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๐ วรรคสอง บัญญัติว่า ‘คดีใดซึ่งศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาแล้ว คู่ความหา มีสิทธิที่จะหลุดเกล้า ฯ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไปอีกไม่’.

^๒ *Magor and St.Mellons R.D.C.v. Newport Corporation* (1950) 2 All E.R. 1126

ปริมาณเฮโรอีนมีนิดเดียวเท่านั้น จำคุกถึงตลอดชีวิตเชียวหรือ สิ่งที่สุดยอดของความยากก็คือ จะขีดเส้นว่า ยุติธรรมตรงไหน แล้วเรื่องอะไรยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม เคยมีการขัดแย้งกันมาแล้วระหว่างฝ่ายตุลาการกับฝ่ายนิติบัญญัติ เรื่องนั้นเป็นคดีตามกฎหมายควบคุมค่าเช่าในภาวะคับขัน ว่าการคุ้มครองนี้จะคุ้มครองผู้เช่าแค่ไหนเพียงไร หรือว่าจะคุ้มครองผู้ให้เช่าแค่ไหนเพียงไร ทางฝ่ายรัฐสภาก็เห็นว่า ต้องคุ้มครองผู้เช่า เพราะว่าเป็นผู้เดือดร้อนมากกว่า แต่ว่าฝ่ายศาลก็เห็นว่าผู้ให้เช่านั้นแหละเดือดร้อนมากกว่า ผู้เช่ารวยขึ้นเป็นลำดับ เป็นเศรษฐกิจสังคม ส่วนผู้ให้เช่ามีแต่ที่ดินให้เช่า ค่าเช่าก็ขึ้นไม่ได้ รายได้ลดลง ตกเถียงกันมาก เพราะฉะนั้นการตัดสินคดีนี้ย่อมแล้วแต่ว่าจะตีความกันอย่างไร กรณีกำลังกันอยู่ ชาวก็ได้ ดำก็ได้ ท่านก็ตีความตามมโนธรรมของท่านแล้ว เรื่องนี้ไม่มีปัญหาเรื่องทุจริตหรือความลำเอียงครอบงำมโนธรรมของท่าน เมื่อศาลเห็นว่าฝ่ายผู้ให้เช่าควรจะได้รับความเป็นธรรมมากกว่า* ก็ตัดสินให้ประโยชน์แก่ฝ่ายผู้ให้เช่าแต่ฝ่ายนิติบัญญัติท่านไม่เห็นด้วยอย่างนั้น ท่านก็ออกกฎหมายมาใหม่ลบล้างแนววินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้มีให้มีผลผูกพันสำหรับคดีภายในภาคหน้า เพราะท่านเห็นว่าฝ่ายผู้เช่าควรจะได้รับ การคุ้มครองมากกว่า ด้วยความเคารพอย่างสูงต่อฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ ผมเห็นว่าในกรณีที่มีปัญหา กำลังกันว่าจะไร้ยุติธรรมอะไรไม่ยุติธรรม ควรปล่อยให้ประธานาธิบดีของฝ่ายนิติบัญญัติในการที่จะบัญญัติกฎหมายอย่างไร ตรงกันข้าม ถ้าเป็นกรณีที่จะเกิดความยุติธรรมถึงขั้นอุกฤษฏ์อย่างสองเรื่องที่ผมยกมาเป็นอุทาหรณ์ ยายไม่ได้มรดกตอนนี้ยายก็อดตาย ในเรื่องเด็กที่จำเลยไม่รับเป็นบุตรก็เป็นลูกไม่มีพ่อ ซึ่งจะเป็นปมด้อยไปตลอดชีวิต ถือได้ว่าเป็นเรื่องยุติธรรมถึงขั้นอุกฤษฏ์ ถ้าเข้าขั้นอุกฤษฏ์ผมคิดว่าน่าจะต้องพยายามหาทางที่จะแก้ไขกฎหมายให้บุคคลเหล่านี้ได้รับความยุติธรรมจนได้.

ในภาพรวมจะเห็นได้ชัดเจนว่าพระบรมราโชวาทของคณิศรราชวาทสวาทให้แก่บรรดานักกฎหมายทั้งหลายตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่า ความยุติธรรมนั้นคือสารัตถะและหลักชัยของกระบวนการยุติธรรมส่วนกฎหมายนั้นเป็นวิถีทางหรือปัจจัยที่น่าจะนำไปสู่ความยุติธรรม ความยุติธรรมจึงต้องมาก่อนและอยู่เหนือกฎหมาย หลักการสำคัญนี้สอดคล้องกับสามัญสำนึกและเป็นไปในแนวเดียวกันกับปรัชญาของหลักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งมีปราชญ์ทางกฎหมายส่วนหนึ่งเห็นพ้องด้วยตลอดมา แม้ในบางยุคบางสมัยจะมีผู้สนับสนุนน้อยไปบ้างก็ตาม.

๑ พระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่าในภาวะคับขัน พ.ศ. ๒๔๘๖, พ.ศ. ๒๔๘๙ และ พ.ศ. ๒๔๙๐ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๑/๒๔๘๙ และที่ ๑๐๙๙ - ๑๑๔๗/๒๔๙๐.

การเจาะทางต้นสู่ความยุติธรรม

ดูจะไม่มีทางอื่นใดที่จะดีไปกว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อเจาะทางต้นสู่ความยุติธรรม ผมเห็นว่า อาจทำได้โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๒๔๙ ดังต่อไปนี้คือ :

มาตรา ๒๓๓ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และความยุติธรรม และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กฎหมายกำหนด °

มาตรา ๒๔๙ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และความยุติธรรม °

นอกจากนี้อาจจะมีพระราชบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อขยายความหลักการใหญ่ ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนี้ :

“มาตรา.....ในกรณีที่กฎหมายวิปริต หรือไม่มีกฎหมายอื่นจะส่งผลให้การพิจารณาคดีเกิดความยุติธรรมขึ้นอุกฤษฏ์ ให้ศาลมีอำนาจวินิจฉัยคดีให้ความยุติธรรมแก่คู่ความได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีดังกล่าวให้นำเอากฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความที่ใช้อยู่ในขณะนั้นมาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อคดีดังกล่าวถึงที่สุดแล้วคำวินิจฉัยของศาลในวาระหนึ่งให้มีผลเฉพาะคดีนั้นและไม่ผูกพันคดีอื่น”.

ข้อพิจารณาประกอบ

๑. การแก้ไขรัฐธรรมนูญตามข้อเสนอแนะนี้จะเป็นการสอดคล้องกับภารกิจหลักของผู้พิพากษา ตุลาการที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ “เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน” ดังที่ปรากฏในคำถวายสัตย์ปฏิญาณ ต่อพระมหากษัตริย์ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๒ และในขณะเดียวกันก็เป็นการถ่วงดุลอำนาจ ระหว่างฝ่ายตุลาการกับฝ่ายนิติบัญญัติ และมีใช่เป็นการให้ฝ่ายตุลาการก้าวล่วงเข้าไปในอำนาจหน้าที่ของ ฝ่ายนิติบัญญัติโดยไม่มีเหตุอันสมควร.

๒. การแก้ไขรัฐธรรมนูญตามข้อเสนอแนะนี้ โดยมีพระราชบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ตามมาด้วย แทนที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้งหมดดูจะเหมาะสมกว่า เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่และมีข้อยุ่งยากและอุปสรรคนานัปการ หากบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วเกิดมีข้อผิดพลาดหรือบกพร่อง การแก้ไขปรับปรุงใหม่ในภายหลังจะยากกว่าการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งรัฐธรรมนูญก็ได้ให้อำนาจไว้แล้ว.

๑ ที่ตัวพิมพ์เอนและขีดเส้นใต้หมายถึงข้อความที่ขอเพิ่มเติมใหม่ ในตัวบทบัญญัติปัจจุบัน.

๓. การที่เสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นข้อเสนอแนะเบื้องต้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการแก้ไขกฎหมายเพื่อการใดการหนึ่งนั้นไม่ยาก แต่ที่ยุ่งยากมากคือเมื่อแก้ไขแล้วมีผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ อันไม่พึงปรารถนา ซึ่งเราคาดคิดไม่ถึง ก็อาจเป็นไปได้ จึงสมควรได้รับการพิจารณาโดยรอบคอบจากท่านผู้เชี่ยวชาญในด้านรัฐธรรมนูญก่อน.

๔. การแก้ไขรัฐธรรมนูญในขณะนี้อาจมีปัญหา “Y2K” ของรัฐธรรมนูญเองตามมา ก็เป็นไปได้ โดยเฉพาะอาจเกิด “อุบัติเหตุ” ในแง่ที่คาดคิดไม่ถึง เป็นต้นว่า อาจมีการขอแก้ไขเรื่องต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญแทรกซ้อนตามมาด้วย ซึ่งอาจจะเป็นเรื่อง “ถอยหลังเข้าคลอง” ที่สาธารณชนไม่ปรารถนาก็เป็นไปได้ จึงขอเสนอเป็นแนวทางไว้ก่อนจนกว่าสภาวะ “Y2K” ของรัฐธรรมนูญจะผ่านพ้นไป.

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ท่านได้นั่งบัลลังก์ศาลยุติธรรมเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีเหล่านี้ด้วยตัวท่านเองจากคดีจริง ๆ แล้ว ท่านย่อมเห็นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ของศาลได้ชัดเจนขึ้นว่า แม้ผู้พิพากษาใครจะพิพากษาคดีโดยถือเอาความยุติธรรมมาก่อนกฎหมายก็ทำไม่ได้เต็มที่ด้วยมีอุปสรรคอยู่หลายประการ โดยเฉพาะตัวกฎหมายเอง แต่เมื่อพิจารณาอุปสรรคต่าง ๆ แล้วเราช่วยกันหาช่องทางแก้ไขโดยแก้ไขรัฐธรรมนูญตามข้อเสนอแนะนี้ น่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรมของเราเป็นไปด้วยความยุติธรรมตามพระราชดำรินี้.

หากมีคดีให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนแก้ไขมาตรา ๑๕๒๙ (๔) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมีคดีแย่งรับมรดกของหลานชายเกิดขึ้นอีก โจทก์และบุตรในคดีแรก ยายในคดีหลัง ก็ควรได้รับความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน.

มีพระบรมราโชวาทอีกองค์หนึ่งที่เตือนใจผู้ใช้กฎหมายว่า :

“.....กฎหมายนั้นไม่ใช่ตัวความยุติธรรม เป็นแต่เพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งสำหรับใช้ในการรักษาและอำนวยความยุติธรรมเท่านั้น การใช้กฎหมายจึงต้องมุ่งหมายใช้เพื่อรักษาความยุติธรรม ไม่ใช่เพื่อรักษาตัวบทของกฎหมายเอง.....”

๑ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้วิชาความรู้ชั้นเนติบัณฑิต สมัยที่ ๓๓ ปีการศึกษา ๒๕๒๓ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๒๔.

ภาษากฎหมาย

เรื่องที่น่าสนใจมากอีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องภาษากฎหมาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระราชหฤทัยในภาษากฎหมายไทยด้วยเป็นพิเศษ ภาษากฎหมายนี้เป็นสื่ออย่างเดียวที่มีอยู่ในกฎหมาย ไม่ว่าเรื่องอะไรที่เกี่ยวกับกฎหมาย หรือเกี่ยวกับบรรทัดก็ต้องสื่อกันด้วยภาษานี้ กฎหมายอาจขาดตกบกพร่อง เพราะภาษาที่ใช้ในตัวกฎหมายไม่รัดกุม คดีอาจจะแพ้ เพราะคำคู่ความเคลือบคลุมก็เป็นได้ นักกฎหมายทุกคนจึงต้องระมัดระวังในการใช้ภาษากฎหมายซึ่งมีรากฐานมาจากภาษาเขียนมาตรฐานนั่นเอง.

ถ้าสังเกตภาษาเขียนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเห็นได้ว่าทรงใช้สำนวนที่เรียบ เข้าใจง่าย ใช้คำสั้นแต่กินความกว้าง ทรงระมัดระวังเลือกใช้แต่ถ้อยคำที่เหมาะสม ทรงพิถีพิถันเป็นพิเศษในการใช้บุพพทที่ถูกต้องด้วย อีกข้อหนึ่ง ถ้าหากท่านผู้มีเกียรติที่เคารพสังเกตดูงานพระราชนิพนธ์ของพระองค์แต่ละเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องพระมหาชนก หรือ นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ หรือ ดิโต จะเห็นว่าทรงมีลีลาของพระองค์เอง คือ ทุกเรื่องที่เขียนจะใช้เครื่องหมายวรรคตอน อย่างเช่น พอจบประโยคจะต้องมีฟูลสตอป หรือมหัพภาคแบบภาษาอังกฤษ แต่ว่าในระหว่างประโยคพระองค์ไม่ได้ทรงใช้เครื่องหมายวรรคตอนของอังกฤษทั้งหมด เช่น เซมิโคลอน (semi - colon) ซึ่งเรียกว่า อัฒภาค ไม่ทรงใช้ แต่ทรงใช้เครื่องหมายเปิดและปิดคำพูด และก่อนจะมีเครื่องหมายเปิดและปิดนั้นจะมี โคลอน (colon) เป็นระเบียบเดียวกัน และอีกสิ่งหนึ่งที่เห็นในพระราชนิพนธ์ ถ้าสังเกตให้ดี คือการสร้างประโยคจะมีประธาน กริยา และกรรม เหมือนกับการสร้างประโยคในภาษากฎหมายไทยปัจจุบัน ซึ่งมีประธาน กริยา และกรรม ที่เราปฏิรูประบบกฎหมายไทยในครั้งรัชกาลที่ ๕ เราได้เอาแบบฉบับของการร่างกฎหมายของนานาประเทศมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย เพราะฉะนั้นทุกคำในประโยคในภาษากฎหมายไทยจะมีความหมายและอยู่ในที่ที่ควรจะอยู่ มีทั้งประธาน กริยา และกรรม ไม่ใช่เขียนไปเรื่อย ๆ .

เรื่องภาษาพูดของพระองค์ก็เป็นเรื่องแปลกออกไปอีกทางหนึ่ง คือทรงมีทักษะในทางภาษา ในเรื่องของการ “เล่นคำ” ทรงมีพระอารมณ์ขันในเรื่องภาษาดูด้วย ผมขอยกตัวอย่างประกอบ เล่าขานกันมานานปีว่าเมื่อตอนต้นรัชกาล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคไปในอ่าวไทยทอดพระเนตรเห็นเกาะแห่งหนึ่ง จึงรับสั่งถามว่า :

‘นั่นเกาะอะไร?’

ผู้ที่ตามเสด็จก็อ้าอึ้งอยู่พักหนึ่ง แล้วกราบบังคมทูลว่า :

“ทรงพระนามว่าเกาะช้าง”

รับสั่งว่า :

“อ้อ เป็นญาติของฉันเหมือนกันนะ”

อีกเรื่องหนึ่ง ราชวงศ์ครุฑหนึ่งซึ่งนาน ๆ มาอยู่เวรครั้งหนึ่งอยากจะได้พระหลวงพ่ोजิตรลดาเป็นกำลังเพราะเป็นพระเครื่องที่หาได้ยาก ใคร ๆ ก็อยากจะได้ไว้คุ้มครองจึงคิดจะขอพระราชทานจากพระองค์ท่าน เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ ฯ ผ่านมา นายทหารราชองครุฑผู้นี้ก็กราบบังคมทูลพระกรุณาขึ้นว่า :

“ขอเดชะ ขอพระหลวงพ่ोजิตรลดาองค์หนึ่ง”.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งตอบทันทีว่า :

“ขอเดชะ หลวงพ่ोजิตรลดาหมด”.

เมื่อเร็ว ๆ นี้มีคณะบุคคลคณะหนึ่งเข้าเฝ้า ฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงโปรดปรานการเลี้ยงสุนัขมาก ทรงปรารภถึงสุนัขพันธุ์ “มิดโรด” ที่ทรงเลี้ยงไว้ว่าเป็น “พันธุ์เทศ” ชนิดหนึ่ง ผู้ฟังก็นึกแปลกใจเพราะต่างก็ไม่เคยได้ยิน พันธุ์ “มิดโรด” มาก่อน แล้วเป็นสุนัข “พันธุ์เทศ” ด้วย ยิ่งไม่เคยได้ยินในญ่ ก็ฟังพระองค์ท่านรับสั่งต่อไป จนกระทั่งทรงเฉลยปัญหาให้ฟังว่า “พันธุ์มิดโรด” นั้นก็คือ “หมากกลางถนน” คือ ทรงรับเอาหมากกลางถนนมาเลี้ยง ส่วน “พันธุ์เทศ” นั้นรับสั่งว่า หมายถึงสุนัขที่ทางเทศบาลเขากำลังจะเอาไปกำจัด แต่ว่ายังไม่ทันได้กำจัดก็เผลอทรงขอมาเลี้ยง รับสั่งว่าสุนัขตัวนี้น่ารัก เข้าใจภาษาคน และเฉลียวฉลาดมาก ทักกะในเชิงภาษาของพระองค์ในเรื่องของการเล่นคำดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงพระอารมณ์ที่แจ่มใส ร่าเริง นี่ก็เป็นเรื่องทักกะในเชิงภาษาพูด.

ในเรื่องภาษากฎหมายโดยตรง ทรงพิถีพิถันมาก รับสั่งว่าการใช้ถ้อยคำในกฎหมาย ผู้ใช้จะต้องระมัดระวังใช้ให้เหมาะสมชัดเจนและรัดกุม.

เมื่อ ๔ - ๕ ปีมาแล้ว เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาเพื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ข้าราชการพลเรือนนายหนึ่งพ้นจากตำแหน่งรองปลัดกระทรวงเนื่องจากถึงแก่อนิจกรรม.

ความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว มีพระราชกระแสรับสั่งว่า :

“ข้อความต่อไปนี้ ไม่ใช่การคัดค้านหรือคำสั่ง เป็นความสงสัย เคยเข้าใจว่าตำแหน่งของข้าราชการจะว่างลงเพราะผู้ครองตำแหน่งถึงแก่กรรม และทางราชการจะแจ้งมาว่า “ผู้นั้น ๆ กราบบังคมทูลลาถึงอนิจกรรม” ไม่ใช่ให้ผู้นั้น ๆ “พ้นจากตำแหน่ง”.

ตามกฎหมายในขณะนั้น การพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวเนื่องจากตาย ต้องมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ (ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๘๔ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑๒) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องประหลาด (absurd) ที่ข้าราชการถึงแก่กรรมยังจะต้องมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้พ้นจากตำแหน่งด้วยหรือ ? เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วยข้าราชการฝ่ายอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ

ฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ แล้ว จะเห็นว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ฯ บัญญัติไว้รัดกุมกว่า กล่าวคือ ในกรณีที่ข้าราชการตุลาการถึงแก่กรรมก็เพียงแต่นำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงทราบเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติขณะนี้ในกรณีข้าราชการพลเรือนระดับสูงถึงแก่กรรมก็นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบเท่านั้น และมีใช้กราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง แม้ตามตัวอักษรกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้นก็ตาม.

เคยมีพระราชกฤษฎีกาอยู่ฉบับหนึ่งที่รัฐบาลได้นำทูลเกล้า ฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ทรงส่งกลับลงมาให้พิจารณาใหม่ โดยเฉพาะในเรื่องการใช้คำราชาศัพท์ในกฎหมายฉบับนี้ รับสั่งว่ากฎหมายฉบับก่อน ๆ ในเรื่องเดียวกันนี้ ใช้คำว่า “ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย” หรือ “ทูลเกล้า ฯ ถวาย” แต่ทำไมในฉบับนี้จึงใช้ “ทูลเกล้า ฯ” เฉย ๆ รับสั่งว่า : “จะทูลเกล้า ฯ ไว้เฉย ๆ แล้วไม่ถวายหรือ” ต่อมาจึงได้รับสั่งสัพยอกกับนายกรัฐมนตรีอีกด้วยว่า : “ถ้าทูลเกล้า ฯ มาเฉย ๆ ไม่ต่อท้ายว่าถวาย เรื่องก็จะไม่ถึงฉัน จะทูลอยู่บนเกล้า ฯ ของรัฐบาลอย่างนั้นแหละ” เมื่อรัฐบาลได้แก้ไขเรื่องนี้จนถูกต้องแล้ว ทรงรับสั่งว่า : “การใช้คำราชาศัพท์ให้ถูกต้องในที่นี้ไม่ใช่เรื่องจู้จุกจิก แต่เป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นกฎหมาย”.

นี่เป็นอีกแห่งหนึ่ง แสดงให้เห็นความสำคัญของภาษากฎหมายในพระราชดำริของพระองค์.

มาตรการเสริมมาตรการทางกฎหมาย

เราคงจะเห็นพ้องต้องกันว่าปัญหาที่บันทึกอนชีวิตจิตใจและศีลธรรมของประชาชนให้เสื่อมทรามลง และทำให้การพัฒนาประเทศไม่กระเตื้องขึ้นเท่าที่ควรจะเป็นตลอดมา ได้แก่ เรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งเพิ่มความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับมีหลายท่านเห็นว่าเนื่องมาจากกฎหมายบกพร่องควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเสียใหม่ แต่ความจริงนั้นกฎหมายไม่ได้บกพร่อง กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง และการประพฤติมิชอบในวงราชการของเรา เป็นกฎหมายที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพไม่แพ้กฎหมายในลักษณะเดียวกันของประเทศอื่น ๆ ปัญหาที่แท้จริงอยู่ที่ว่าเราไม่มีการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย (law enforcement) อย่างพอเพียง ในปี ๒๕๓๔ มีคดีเกี่ยวกับการประพฤติผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการเกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักรเพียง ๓๑๔ คดี ปี ๒๕๓๕ มี ๓๓๕ คดี ปี ๒๕๔๐ มี ๓๑๐ คดี เท่านั้น ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ คงรู้สึกว่าเป็นไปได้ได้อย่างไร เพราะตามความเข้าใจของเรา แม้แต่กรมใหญ่สักหนึ่งกรมการฉ้อราษฎร์บังหลวงก็ดูจะเกิดขึ้นเกินกว่า ๓๐๐ คดี ในปีหนึ่ง ๆ เสียแล้ว ปัญหาน่าคิดคือ เมื่อมาตรการทางกฎหมายที่จะป้องปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงใช้ไม่ได้ผลเช่นนี้ เราจะมีมาตรการอื่นใดมาเสริมมาตรการทางกฎหมายในการป้องปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงและการประพฤติมิชอบในวงราชการบ้าง ? เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นห่วง เคยรับสั่งอย่างให้คล้ายเครือญาติว่า เวลาเขาจะโกงกินกัน

เขาก็โง่งมกันต่อหน้าต่อตาฉันทุกครั้ง ความหมายของเรื่องนี้คือ เวลาทุจริตมีการยื่นหมยยื่นแมวกันก็จะเป็นการส่งมอบธนบัตรที่มีพระบรมสาทิสลักษณ์ประดิษฐานอยู่ในของกลางทั้งสิ้น.

ผมฝังใจในพระบรมราโชวาทองค์หนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งน่าจะช่วยเสริมมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์อันเกิดจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงได้เป็นอย่างดี.

พระบรมราโชวาทองค์นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ลูกเสือ ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ ๖ ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอสครีราชา จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๒ อันมีความตอนหนึ่งว่า :

“.....ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้.....”

มาตรการเสริมมาตรการทางกฎหมายนี้ แสดงถึงหลักสำคัญของระบอบประชาธิปไตยในแง่ที่ว่า เมื่อมีวิกฤตการณ์หรือปัญหาอันใดของบ้านเมือง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมมีเสียงในการร่วมกันแก้ไข และในปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงนี้ก็คงจะไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะช่วยเสริมมาตรการทางกฎหมายได้ดีเท่า มาตรการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักในความสำคัญของมาตรการเสริมนี้มา ๓๐ ปีเศษแล้ว แม้เราจะเริ่มมาพร้อมใจกันสนองพระราชดำริปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทองค์นี้อย่างจริงจังและต่อเนื่องกันตอนนี้ก็ยังไม่สายเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการเลือกตั้งประเภทต่าง ๆ ที่กำลังจะมีมาในอนาคตอันใกล้นี้ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าเราไม่ประพฤติดนเป็นทาสน้ำเงินขายเสียงของเราเอง หรือไม่นำพาต่อหน้าที่ของราษฎรในระบอบประชาธิปไตยของเราเสียเอง.

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ :

เท่าที่ผมได้บรรยายมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระราชดำริในด้านกฎหมายอันสองสะท้อนให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพในด้านกฎหมายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งอาจนำมาปฏิบัติในวงการวิชาชีพกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมได้เป็นอย่างดี ยังมีพระราชดำริอื่นในด้านกฎหมายหรือเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายอีกมากมายที่ไม่อาจนำมาแสดงได้ในเวลาอันจำกัดนี้

ในตอนท้ายของการแสดงปาฐกถาในวันนี้ ผมใคร่จะขอกล่าวว่าเมื่อได้พิเคราะห์ถึงพระราชกรณียกิจด้านกฎหมายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดระยะเวลาที่ล่วงเลยผ่านมา ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่า :

ประการแรก : ในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุขแห่งรัฐ ในส่วนที่เกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษนั้น มีคดีที่ทูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นมา เป็นจำนวนเรือนพัน พระองค์มีพระบรม-

ราชวินิจฉัยด้วยพระองค์เองทุกคดีอย่างเที่ยงธรรมและมีพระเมตตา และด้วยพระปรีชาญาณอันสูงส่ง ผลให้เกิดประโยชน์สุขแก่พสกนิกรผู้ต้องโทษอาญาแผ่นดิน เป็นการผ่อนคลายความรุนแรงของโทษ และในบางกรณีก็เป็นการปลดปล่อยความไม่เป็นธรรมของกฎหมายเป็นการเฉพาะตัวบุคคล ทั้งครอบครัวของเขาเหล่านั้นก็ได้รับประโยชน์สุขอีกชั้นหนึ่งด้วย.

ประการที่สอง : ในการที่ทรงช่วยแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ของบ้านเมือง ทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงข้อบกพร่องของกฎหมาย และข้อบกพร่องรวมตลอดทั้งข้อจำกัดของผู้ใช้กฎหมายเป็นอย่างดี พระราชดำริที่ทางสว่างให้บรรดานักกฎหมายทั้งหลายเห็นช่องทางที่จะแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆทั้งในกฎหมายและในตนเอง พระราชดำริต่าง ๆ ล้วนแต่สอดคล้องกับสามัญสำนึกทั้งเป็นธรรมและปฏิบัติตามได้ไม่ล่งสมัย ทั้งมีผลเป็นการรื้อฟื้นระบบกฎหมายไทยและวิชาชีพกฎหมายไทยให้กระชับและรัดกุมเป็นที่ศรัทธาของคนทั่วไป และให้มีชีวิตชีวารุ่งโรจน์ขึ้นอีกวาระหนึ่ง.

ประการที่สาม : ในด้านการสร้างรากฐานแห่งระบบกฎหมายไทยและกระบวนการยุติธรรม ให้สมบูรณ์และมั่นคง พระองค์ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในโอกาสต่าง ๆ อันเป็นการปลุกจิตสำนึก ให้ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายมีแรงดลใจ มีอุดมการณ์และจริยธรรมอันสูงส่ง สองสะท้อนให้เห็นพระปรีชาสามารถในทางกฎหมายเป็นเลิศ ทั้งที่พระองค์ไม่ได้ทรงเป็นนักกฎหมายโดยวิชาชีพ แต่ก็ทรงเข้าถึงรากแก้วและวิญญาณของกฎหมายและความยุติธรรมอย่างแท้จริง.

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ :

เราท่านคงจะกล่าวร่วมกันเป็นเอกฉันท์ได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นจอมปราชญ์ในทางกฎหมายโดยแท้.

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ :

ผมขอจบการแสดงปาฐกถาเฉลิมพระเกียรติด้วยเวลาเพียงเท่านี้.

ภาคผนวก เสียงสะท้อน

หลังจากที่ผมได้แสดงปาฐกถาเฉลิมพระเกียรติเรื่อง “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับพระอัจฉริยภาพด้านกฎหมาย” เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ศกนี้แล้ว ก็ได้มีโอกาสพบปะกับผู้ร่วมวิชาชีพตุลาการ กับทั้งบรรดานักกฎหมายสาขาอื่น ๆ ตลอดจนท่านผู้สนใจแต่มิได้เป็นนักกฎหมายด้วยหลายท่าน บางท่านไปฟังปาฐกถาในวันนั้นเอง บางท่านได้อ่านเรื่องนี้จากสื่อมวลชน มีมากท่านที่แสดงความคิดเห็นหลายประการเกี่ยวกับปาฐกถาเรื่องนี้ และสมควรนำมาแสดงไว้ในภาคผนวกของปาฐกถา เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาความคิดเห็นอันมีค่าเหล่านี้ประกอบปาฐกถาด้วย ดังต่อไปนี้ คือ :

๑. หลายท่านให้ความเห็นว่าเวลาที่กำหนดไว้สำหรับปาฐกถาเรื่องนี้เพียง ๑ ชั่วโมง ไม่เพียงพอแก่การจะพิจารณาเรื่องใหญ่ยิ่งเช่นนี้และสำหรับท่านผู้ฟังที่ได้เป็นนักกฎหมายโดยตรงกล่าวว่าไม่ค่อยเข้าใจบางตอนของปาฐกถาซึ่งเป็นเรื่องเทคนิคของกฎหมายโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงสมควรที่จะขยายความปาฐกถาเรื่องนี้เมื่อขัดเกลาเพื่อพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งผมก็ได้จัดทำแล้วดังที่ปรากฏอยู่

๒. เรื่อง “ความยุติธรรม” อันเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของปาฐกถาเรื่องนี้มีผู้สนใจกันมาก และได้ให้ความเห็นเป็นเสียงเดียวกันว่า พระบรมราชาราชวงศ์ที่ว่า เมื่อมีความขัดแย้งกันระหว่างความยุติธรรมกับกฎหมายต้องถือว่าความยุติธรรมย่อมมาก่อนกฎหมาย นั้น เป็นเรื่องที่ดีควรจะเป็นเช่นนั้น แต่ปรารถนาว่าพวกเราเองมักจะมองข้ามเรื่องสำคัญนี้ไปหรือไม่เคยได้พินิจพิจารณาเรื่องนี้อย่างจริงจังมาก่อนอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในแง่ของผู้ปฏิบัติก็รู้สึกว่ายากอยู่เหมือนกันที่จะนำเอาหลักนี้มาใช้อย่างไรในทางปฏิบัติ.

ส่วนข้อเสนอแนะของผมที่ให้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายและความยุติธรรมเฉพาะในกรณีที่จะเกิดความยุติธรรมถึงขั้นฉุกเฉินนั้น หลายท่านเห็นว่ามันจะเป็นไปได้ยาก เพราะการจะแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้จะเป็นการลิดรอนอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติโดยตรง ฝ่ายนิติบัญญัติอาจไม่เห็นพ้องด้วย.

มีท่านผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านให้ข้อคิดเห็นที่น่าพิจารณาเป็นอย่างยิ่งว่าไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๓ กับมาตรา ๒๔๙ เลย เพราะในบทบัญญัติมาตรา ๒๕๒ อันเป็นบทบัญญัติที่ว่าการถวายสัตย์ปฏิญาณของผู้พิพากษาและตุลาการต่อพระมหากษัตริย์ก็บัญญัติไว้ชัดแจ้งอยู่แล้วว่า “ผู้พิพากษาและตุลาการ.....จะปฏิบัติหน้าที่.....เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน.....” ในกรณีที่กฎหมายไม่ยุติธรรมก็ควรถือเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลที่จะต้องปรับบทกฎหมายนั้นให้บังเกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนให้จงได้ การตีความกฎหมายเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมนี้ควรตีความ

อย่างกว้างโดยคำนึงถึงความยุติธรรมตามความรู้สึกของคนทั่วไปด้วย ท่านผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้ให้แง่คิดด้วยว่า ผู้พิพากษาศาลเยอรมันซึ่งเดิมก็ถือตามตัวบทกฎหมายอย่างเคร่งครัดแบบผู้พิพากษาศาลอังกฤษโดยไม่คำนึงถึงว่ากฎหมายนั้นยุติธรรมหรือไม่ แต่ปัจจุบันผู้พิพากษาศาลเยอรมันเปลี่ยนทัศนคติหันเข้าหาสามัญสำนึกมากขึ้น และมุ่งประสงค์จะอำนวยความยุติธรรมตามความรู้สึกของคนทั่วไปมากขึ้น^๑ เรื่องนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้พิพากษาเป็นสำคัญ ผมเองก็คำนึงถึงทัศนคติของผู้พิพากษาอยู่เหมือนกันในขณะที่พิจารณาว่าควรจะทำอย่างไรที่จะหาทางตันสู่ความยุติธรรมอย่างไร แต่ก็คิดว่าควรจะเปลี่ยนทัศนคติของผู้พิพากษาคงจะยากกว่าการแก้ไขกฎหมายเป็นอันมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเปลี่ยนหลักการใหญ่ในระบบกฎหมายของเรา ซึ่งเราได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่องกันมาให้ถือตามนี้หลายชั่วคนแล้ว แต่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้ก็ยืนยันว่าปัจจุบันทัศนคติโดยเฉพาะของผู้พิพากษาเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างสังเกตเห็นได้ชัด อาจจะมีอยู่บ้างที่บางท่านยังเห็นตามแนวปฏิบัติเดิมซึ่งก็มีไม่มากนัก อนึ่งท่านผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้กล่าวด้วยว่าทำไมไม่มีแม้ก่อนใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันศาลฎีกาเองก็ยังถือความยุติธรรมสำคัญว่ากฎหมายอยู่แล้วในเรื่องกฎหมายที่มีโทษทางอาญาไม่ควรจะมีผลย้อนหลัง และในเรื่องกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาคดี ศาลก็ไม่ถือตามกฎหมายเหล่านี้อยู่แล้ว หากแต่ถือความยุติธรรมเป็นสำคัญดังที่ผมกล่าวไว้ในปาฐกถา และถ้าหากมีคดีอย่างที่ผมยกมาเป็นตัวอย่างขึ้นสู่ศาลอีกศาลอาจจะเปลี่ยนแนววินิจฉัยเป็นอย่างที่เรากำลังมุ่งหวังอยู่ก็เป็นไปได้อย่างมาก ผมเองเห็นว่าถ้าเป็นไปได้ดังที่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้คาดหวัง การแก้ไขปัญหาคำคัญนี้ย่อมง่ายมาก ยิ่งกว่านั้นเมื่อศาลฎีกาหรือศาลรัฐธรรมนูญมีโอกาสได้วินิจฉัยปัญหานี้ไว้เป็นบรรทัดฐานก็จะเป็นประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมของเราเป็นอย่างยิ่ง และไม่มีกรณีที่จะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญตามที่ผมเสนอแนะไว้ในปาฐกถาเรื่องนี้.

อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีได้เป็นไปตามที่คาดคิดหรือคู่ความได้รับความยุติธรรมแต่เพียงบางส่วนก็ยังมีข้อเสนอแนะของผมเรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรืออาจมีแนวคิดอื่น ๆ ที่พึงได้รับการพิจารณาจากท่านอื่น ๆ อีกก็เป็นได้ที่จะช่วยหาทางตันสู่ความยุติธรรม และในท้ายที่สุดปัญหานี้คงจะยุติลงด้วยการเกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนอันเป็นพระราชปณิธานที่ปรากฏในพระบรมราโชวาทองค์นี้.

^๑ ".....The judge must be able to rely on commonsense views of what the solution should be, sometimes referred to as the sense of justice (Rechtsgefühl), and on general principles of justice as established by society : Nigel G. Foster, German Law and Legal System (London : Blackstone Press Limited, 1993) p.58.

คำสั่งสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ๓๑๖/๒๕๕๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมพิธีวางศิลาฤกษ์และเตรียมพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสิงห์บุรี ศาลแขวงชลบุรี ศาลจังหวัดสระแก้ว และศาลจังหวัดพัทธยา

ด้วยสำนักงานศาลยุติธรรม ได้ทำการก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสิงห์บุรี ศาลแขวงชลบุรี ศาลจังหวัดสระแก้ว และศาลจังหวัดพัทธยา และเห็นสมควรเตรียมการประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์และพิธีเปิดอาคารที่ทำการ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมพิธีวางศิลาฤกษ์และเตรียมพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสิงห์บุรี ศาลแขวงชลบุรี ศาลจังหวัดสระแก้ว และศาลจังหวัดพัทธยา ประกอบด้วย

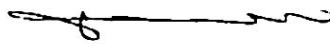
๑. เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม	เป็นประธานกรรมการ
๒. อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๑	เป็นกรรมการ
๓. อธิบดีผู้พิพากษามาตร ๒	เป็นกรรมการ
๔. รองเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม	เป็นกรรมการ
๕. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสิงห์บุรี	เป็นกรรมการ
๖. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี	เป็นกรรมการ
๗. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสระแก้ว	เป็นกรรมการ
๘. ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพัทธยา	เป็นกรรมการ
๙. เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๑	เป็นกรรมการ
๑๐. เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๒	เป็นกรรมการ
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๑	เป็นกรรมการ
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒	เป็นกรรมการ
๑๓. ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลจังหวัดสิงห์บุรี	เป็นกรรมการ
๑๔. ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลแขวงชลบุรี	เป็นกรรมการ
๑๕. ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลจังหวัดสระแก้ว	เป็นกรรมการ

๑๖. ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลจังหวัดพัทธยา	เป็นกรรมการ
๑๗. ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลฎีกา หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๘. ผู้อำนวยการสำนักการคลัง หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๑๙. ผู้อำนวยการกองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
๒๐. ผู้อำนวยการกองกลาง	เป็นกรรมการ
	และเลขานุการ
๒๑. หัวหน้าฝ่ายประสานราชการและบริหารงานทั่วไป	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒. นางสาวโสภิตา กรรณโสภาส	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
- บุคลากร ๔ ช่วยราชการกองกลาง

ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในด้านต่าง ๆ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้การเตรียมพิธีวางศิลาฤกษ์และเตรียมพิธีเปิดอาคารที่ทำการศาลจังหวัดสิงห์บุรี ศาลแขวงชลบุรี ศาลจังหวัดสระแก้ว และศาลจังหวัดพัทธยา ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยทุกประการ
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔

(นายธวัชชัย พิทักษ์พล)

ประธานศาลฎีกา

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

คำสั่งสำนักสําลยุดิธรรมประจําภาค ๒
ที่ ๓๐/๒๕๕๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะทํางานเตรียมพิธีวางศิลาฤกษ์ และเตรียมพิธีเปิดอาคารที่ทําการศาลแขวงชลบุรี

อนุสนธิคำสั่งสํานักงานสําลยุดิธรรม ที่ ๓๑๖/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๔ เรื่อง แต่งตั้ง
คณะกรรมการเตรียมพิธีวางศิลาฤกษ์และเตรียมพิธีเปิดอาคารที่ทําการศาลจังหวัดสิงห์บุรี ศาลแขวงชลบุรี
ศาลจังหวัดสระแก้ว และศาลจังหวัดพททยา

เพื่อให้การเตรียมการในพิธีดังกล่าวดำเนินไปโดยความเรียบร้อย จึงเห็นสมควรแต่งตั้งคณะทํางาน
ในส่วนของสํานักสําลยุดิธรรมประจําภาค ๒ ดังนี้

คณะทํางานฝ่ายอํานวยการและประสานงาน

๑. นายสํารวจ อุดมทวี	ประธานที่ปรึกษา
อธิบดีผู้พิพากษามาภาค ๒	
๒. นายรังสรรค์ โรจนชีวิน	ที่ปรึกษา
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชลบุรี	
๓. นายปฎิญา สุตรสุวรรณ	ที่ปรึกษา
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดชลบุรีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว	
๔. นายสุพจน์ บําเพ็ญวัฒนา	ประธานคณะทํางาน
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี	
๕. นางนิรุช เจริญวงศ์	คณะทํางาน
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	
๖. นายพัฒนา ศิลปอนันต์	คณะทํางาน
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	

๗. นายธีระ กิ่งแก้ว
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน
๘. นางมลฤดี ภักดิ์คง
เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๖	คณะทำงาน
๙. นางสาวพวงศรีรัตน์ ธนธรรมเจริญ
นิติกร ๖ ว	คณะทำงาน
๑๐. นางพรทิพย์ แสนสุข
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๔	คณะทำงาน
๑๑. นางสาวจิราพร โพธิ์สัมพันธ์สิงห์
เจ้าหน้าที่บริหารการเงินและบัญชี ๕	คณะทำงาน
๑๒. นางสาวสุจิตรา อักษรชูปทุม
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕	คณะทำงาน
๑๓. นายธรา มีเจริญ
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๔	ผู้ช่วยคณะทำงาน
๑๔. นางสาวนฤมล อามาตย์มนตรี
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๒	ผู้ช่วยคณะทำงาน
๑๕. นายประทีป ทับอิตตานนท์
เลขานุการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒	คณะทำงาน และ
เลขานุการ

คณะทำงานจัดทำหนังสือและของที่ระลึก

๑. นายสำรวจ อุดมทวี
อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค ๒	ที่ปรึกษา
๒. นายสุพจน์ บำเพ็ญวัฒนา
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี	ประธานคณะทำงาน
๓. นายอรรถพล แจ่มจรรยา
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน
๔. นางสาวอรนุช อาษาทองสุข
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน
๕. นายธนารักษ์ เนาวรัตน์
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน

๖. นายบวรวิทย์ เป็รื่องวงศ์
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน
๗. นายประทีป ทับอัติตานนท์
เลขานุการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒	คณะทำงาน
๘. นางพรรณิ ฅ พัทลุง
ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลแขวงชลบุรี	คณะทำงานและ
เลขานุการ
๙. นางสาวพจนารถ ประเสริฐกุล
เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๖	คณะทำงานและ
ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐. นางดวงกมล กระสานต์กุล
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕	คณะทำงานและ
ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑. นางทรัพย์ปอง เขียวสำโรง
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๒	คณะทำงานและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะทำงานฝ่ายเตรียมสถานที่ประกอบพิธี

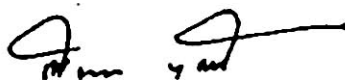
๑. นายมงคล หวนถนอม
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค ๒	ที่ปรึกษา
๒. นายสุพจน์ บำเพ็ญวัฒนา
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี	ประธานคณะทำงาน
๓. นายอาคม นิตยากรณ์
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน
๔. นางอรอุมา วชิรประดิษฐพร
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน
๕. นางยุคิน เทพหนู
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น	คณะทำงาน
๖. นายปณณวัฒน์ ใจยังยืน
ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลจังหวัดชลบุรี	คณะทำงาน
๗. นางสาวทิพย์ทุมพร ดำรงค์วัณ
เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๗	คณะทำงาน
๘. นางมลฤดี ภักดิ์คัง
เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๖	คณะทำงาน

๙. นายอวยชัย วัฒนศิริขจร	คณะทำงาน
เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ๖	
๑๐. นางสาวสุพิน นามมงคล	คณะทำงาน
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕	
๑๑. นางจันทน์ ศรีจันทร์	คณะทำงาน
ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๒	
๑๒. นางพรณี ณ พัทลุง	คณะทำงาน
ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลแขวงชลบุรี	และเลขานุการ
๑๓. นางสาวสุภาวดี บุญรอด	คณะทำงานและ
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๕	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นางวิไล ทรงกลดรัตน์	คณะทำงานและ
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๔	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕. นางดารารัตน์ ฤกษ์เมธี	คณะทำงานและ
เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม ๔	ผู้ช่วยเลขานุการ

โดยให้คณะทำงานดำเนินการตามหน้าที่ซึ่งได้รับแต่งตั้ง และให้ประธานคณะทำงานแต่งตั้งบุคคลอื่นนอกจากที่ได้รับแต่งตั้งตามคำสั่งนี้เข้าร่วมคณะทำงานได้ตามความเหมาะสม

สั่ง ณ วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๔

(นายสำรวจ อุดมทวี)

อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาค ๒

รายนามผู้ทูลเกล้า ฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล

เนื่องในวโรกาสที่ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร

เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดอาคารที่ทำการศาลแขวงชลบุรี

๑.	นายสนธยา	คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง	๑๐๐,๐๐๐	บาท
	วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม			
๒.	บริษัท ไพโรจน์ (ทั้งชงฮะ) จำกัด		๑๐๐,๐๐๐	บาท
๓.	ดร.ประโยชน์ - คุณหญิงรำแพน	เนื่องจำนงค์	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๔.	นายสุทัศน์ - นางแอนนา	ตั้งเทวาประสิทธิ์	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๕.	มูลนิธิ “รวมใจชน” ชลบุรี (ร.ต.เบญจกุล มะกะระรัช ประธานฯ)		๑๐๐,๐๐๐	บาท
๖.	ไตรสรณะพุทธสมาคม ชลบุรี		๑๐๐,๐๐๐	บาท
๗.	มูลนิธิส่งเสริมศิลปกรรมชลบุรี (แจ้งเด็กเชียงใหม่)		๕๐,๐๐๐	บาท
๘.	ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางแสนมหานคร		๕๐,๐๐๐	บาท
๙.	นายอภิชาติ	วีรปาล	๕๐,๐๐๐	บาท
๑๐.	นางกัลยา	โกกนุทาภรณ์	๕๐,๐๐๐	บาท
๑๑.	นายอุทัย - นางวันเพ็ญ	มณีรัตน์โรจน์	๕๐,๐๐๐	บาท
๑๒.	นายจักรวาล	ตั้งประกอบ	๕๐,๐๐๐	บาท
๑๓.	นายอุกฤษณ์	ตันสวัสดิ	๓๐,๐๐๐	บาท
๑๔.	นายกำพล	วงศ์ทรายทอง	๓๐,๐๐๐	บาท
๑๕.	นางเกษร	เจียมบรรจง	๓๐,๐๐๐	บาท
๑๖.	นายมนตรี	วัฒนโกศล (ห้างเพชรทองมนตรี)	๓๐,๐๐๐	บาท
๑๗.	นางรื่นฤดี	นิมมานนิตย์	๓๐,๐๐๐	บาท
๑๘.	นางกันทิมา	วิรัชศิลป์	๓๐,๐๐๐	บาท
๑๙.	นายเกรียงศักดิ์	จิรบุญภาคย์ (สุทนต์สตาร์)	๓๐,๐๐๐	บาท
๒๐.	นางณอมศรี	ฤทธิ์ดอน	๓๐,๐๐๐	บาท
รวม			๑,๑๔๐,๐๐๐	บาท

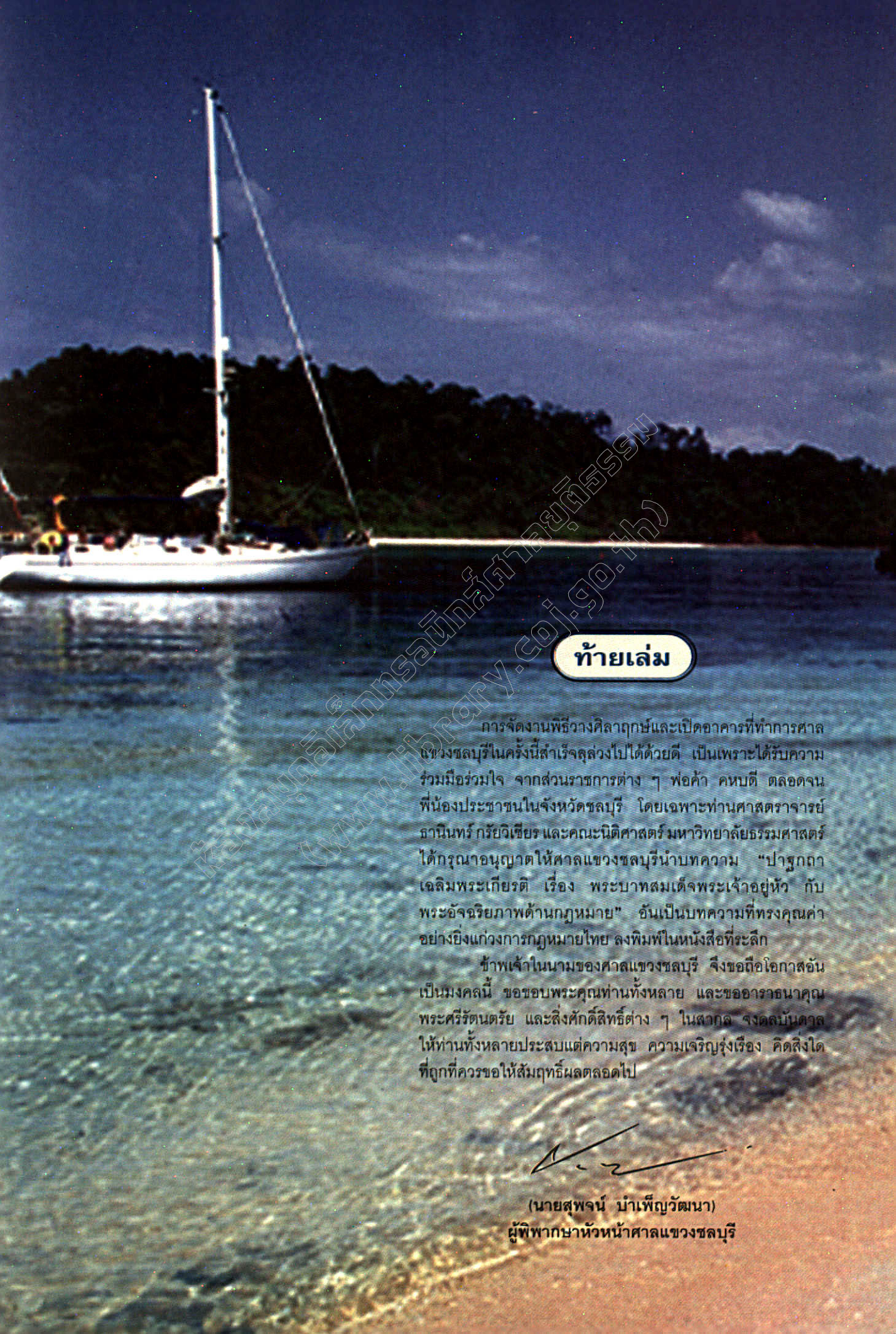

รายนามผู้ให้ความอนุเคราะห์ ในการจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกและค่าใช้จ่าย

๑.	คณะผู้พิพากษาสมทบศาลจังหวัดชลบุรี แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว	๑๐๐,๐๐๐	บาท
๒.	ดร.ประโยชน์ เนื่องจำนงค์	๕๐,๐๐๐	บาท
๓.	บริษัท ไพโรจน์ (ทั้งชงยะ) จำกัด	๕๐,๐๐๐	บาท
๔.	ไตรสรณะพุทธสมาคม ชลบุรี	๕๐,๐๐๐	บาท
๕.	มูลนิธิส่งเสริมศิลปกรรมชลบุรี (เจ้เด็กเชียงตุง)	๕๐,๐๐๐	บาท
๖.	บริษัท ศรีราชาไซคลส์ราญ จำกัด	๕๐,๐๐๐	บาท
๗.	นายก้าพล วงศ์ทรายทอง	๕๐,๐๐๐	บาท
๘.	ผู้ประกอบการชมรมโรงไม้หินจังหวัดชลบุรี	๕๐,๐๐๐	บาท
๙.	คณะทนายความจังหวัดชลบุรี	๒๐,๐๐๐	บาท
	รวม	๔๗๐,๐๐๐	บาท

ท้ายเล่ม

การจัดงานพิธีวางศิลาฤกษ์และเปิดอาคารที่ทำการศาล
แขวงชลบุรีในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นเพราะได้รับความ
ร่วมมือร่วมใจ จากส่วนราชการต่าง ๆ พ่อค้า คหบดี ตลอดจน
พี่น้องประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะท่านศาสตราจารย์
ธำนิทร์กรัยวิเชียร และคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ได้กรุณาอนุญาตให้ศาลแขวงชลบุรีนำบทความ “ปาฐกถา
เฉลิมพระเกียรติ เรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ
พระอัจฉริยภาพด้านกฎหมาย” อันเป็นบทความที่ทรงคุณค่า
อย่างยิ่งแก่วงการกฎหมายไทย ลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึก

ข้าพเจ้าในนามของศาลแขวงชลบุรี จึงขอถือโอกาสอัน
เป็นมงคลนี้ ขอขอบพระคุณท่านทั้งหลาย และขออาราธนาคุณ
พระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ในสากล จงดลบันดาล
ให้ท่านทั้งหลายประสบแต่ความสุข ความเจริญรุ่งเรือง คิดสิ่งใด
ที่ถูกต้องขอให้สัมฤทธิ์ผลตลอดไป

(นายสุพจน์ บำเพ็ญวัฒนา)
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงชลบุรี

ฉบับ

๔๕๐

๒

๒๕๔๔ น.๒

ผู้แต่ง ชลบุรี.

ชื่อเรื่อง พิธีระลึกในการเสด็จพระราชดำเนิน

๔๕๐

ฉบับ

๒

๒๕๔๔

น.๒

ชลบุรี.

พิธีระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินทรง
ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์และเปิดอาคารศาล
แขวงชลบุรี จ. กันยายน ๒๕๔๔

[illegible]

